

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

ЧЕРЕПАНОВА В.О., КОЛОТЮК О.І.

**ПЛАНУВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ
НА ПІДПРИЄМСТВІ**

Практикум для студентів спеціальностей 6.000014
«Економіка підприємства»
та 6.030601 «Менеджмент організацій»

Харків НТУ «ХПІ» 2014

УДК 658.513.2

ББК 65.301я7

Ч – 46.

Рецензент: *С.І.Віхляєва*, к.е.н., доцент, професор кафедри організації виробництва та управління персоналом НТУ «ХП»

Рекомендовано до друку Вченою Радою НТУ «ХП»

Черепанова В.О.

Ч – 46. Планування та контроль на підприємстві / практикум: навч. посіб./ В.О.Черепанова, О.І.Колотюк. – Х.: НТУ «ХП», 2014. –140 с.

Практикум – навчальний посібник до проведення практичних робіт з дисципліни «Планування та контроль на підприємстві» та «Планування діяльності підприємств» для студентів очної та заочної форми навчання зі спеціальностей 6.000014 «Економіка підприємств», 6.030601 «Менеджмент організацій». У посібнику наведено контрольні питання за темами, тести, практичні завдання, завдання для самостійної роботи, варіанти двох модульних контрольних робіт та завдання для проведення розрахунково-графічних робіт по варіантах.

Табл. 57. Бібліогр. 35 назв.

УДК 658.513.2

ББК 65.301я7

© В.О.Черепанова, 2013 р.

© НТУ «ХП», 2013 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	6
Тема 1. Теоретичні основи планування та контролю на підприємстві	6
Тема 2. Планові розрахунки та показники	14
Тема 3. Стратегічне планування, маркетингові аспекти планування збуту продукції, виробнича потужність підприємства	17
Тема 4. Планування виробництва та реалізації продукції	25
Тема 5. Оперативно-календарне планування	32
Тема 6. Планування технічного розвитку виробництва і ресурсного забезпечення діяльності підприємств	36
Тема 7. План по праці і заробітної плати	43
Тема 8. Планування витрат виробництва та цін	48
Тема 9. Фінансове планування на підприємстві	54
1. Фінансова стратегія, завдання та зміст фінансового плану.	54
2. Види та планування прибутку.	54
Тема 10. Планування соціального розвитку підприємства та охорони навколишнього середовища	59
Тема 11. Економічна оцінка планів	61
Тема 12. Бізнес-планування	62
3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ	69
Модульний контроль 1	69
Модульний контроль 2	82
4. РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНЕ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ	92
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	135

ВСТУП

Ця навчальна дисципліна являється нормативною та входить до циклу професійної та практичної підготовки бакалаврів. Мета її вивчення полягає у формуванні системи знань з методології розроблення перспективних і поточних планів у діяльності підприємства та контролю за їх виконанням. Завдання дисципліни «Планування та контроль на підприємстві» полягає в опануванні форм, методів і процесу планування та контролю; вивчення структури та технології розроблення типових планів щодо економічного та соціального розвитку підприємства, складу показників і методики їх розрахунку, оптимізації виробничих програм.

Предметом дисципліни є процес планування і контролю діяльності підприємств. Методичною основою навчальної дисципліни «Планування та контроль на підприємстві» є системний підхід до усвідомлення сутності та призначення процесу планування, а також контролю за його проведенням на підприємстві.

Внаслідок вивчення дисципліни кожен студент повинен

Знати:

1. Сутність планування та особливості його здійснення на підприємстві.
2. Систему планів підприємства.
3. Особливості складання плану збуту продукції.
4. Організація контролю за плануванням збуту та його реалізацією.
5. Планування виробництва продукції.
6. Сутність, призначення та процес впровадження оперативно-календарного планування.

7. Процес проведення контролю за дотриманням оперативно-календарних планів.

8. Основи складання плану матеріально-технічного забезпечення підприємства.

9. Особливості фінансового планування на підприємстві в умовах ринкової економіки.

10. Основи бізнес-планування.

Уміти:

1. Проводити маркетингові дослідження цільового ринку, планування збуту та здійснення контроль за ефективності планування реалізації продукції.

2. Скласти довгостроковий, поточний та оперативний плани виробництва продукції.

3. Розраховувати план матеріально-технічного забезпечення виробничої програми.

4. Здійснювати оперативне управління виробництвом продукції.

5. Розраховувати облікову та явочну чисельність працівників, а також складати штатний розпис.

6. Розраховувати річний та середньомісячний фонд оплати праці.

7. Розраховувати витрати на виробництво та реалізацію продукції.

8. Здійснювати планування руху грошових потоків.

9. Розробляти плани з оновлення продукції та здійснення контроль за його впровадженням.

10. Розробляти план організаційно-технічного розвитку підприємства.

11. Скласти бізнес-план.

Бути ознайомленим:

- з законом України «Про власність», «Кодекс законів про працю в Україні», «Господарський кодекс України», «Закон про оплату праці», Указами Президента України, рішеннями та постановами Кабінету Міністрів України, іншими нормативними актами в області організації бізнесу, праці, інноваційної діяльності, тощо;

- з працями вітчизняних та зарубіжних науковців і спеціалістів в бізнес-плануванні та оцінки ефективності інноваційних проєктів та ін.;

- з галузевими методиками та нормативами, що використовуються у фірмах та установах для забезпечення належного рівня організації, виробництва, управління доходами та витратами, управління персоналом, соціально-економічного та інноваційного розвитку суб'єктів господарювання.

1. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Теоретичні основи планування та контролю на підприємстві

Контрольні питання

1. Основні поняття. Предмет, метод і завдання планування.
2. Система планів на підприємстві та їх взаємозв'язок.
3. Принципи та методи планування.
4. Функції та структура планових служб підприємства.
5. Сутність, етапи та види контролю на підприємстві.
6. Технологія контролю та характеристика ефективного контролю.

Тести для самоконтролю

Тест 1. Сутність планування в умовах ринкової економіки полягає в ...

А). Обґрунтуванні на підприємствах майбутніх економічних цілей їх розвитку та форм господарської діяльності;

Б). Вибору найкращих способів здійснення діяльності;

В). Установленні показників виробництва, розподілу та споживання ресурсів;

Г). Правильно А, Б; **Д).** Правильно А, Б, В.

Тест 2. Які принципи планування були розроблені Р. Л Акоффом для ринкової економіки?

А). Принципи участі та холізму;

Б). Принципи комплексності, ефективності, науковості;

В). Принципи оптимальності, пропорційності, деталізації;

Г). Принцип простоти та ясності; Д). Усі відповіді правильні.

Тест 3. Ким були вперше сформульовані загальні принципи планування?

А.) Р. Л Акофф; **Б).** А. Файолем; В). Й.Шумпетером.

Тест 4. Методологія планування на підприємствах охоплює ..

А). Сукупність теоретичних висновків, загальних закономірностей, наукових принципів, економічних положень, сучасних вимог ринку та визнаних передовою практикою методів розробки планів;

Б). Склад застосовуваних на тому чи іншому підприємстві методів, способів і прийомів обґрунтування конкретних планових показників, а також зміст, форму, структуру та порядок розробки плану.

Тест 5. Методика планування характеризує..

А). Сукупність теоретичних висновків, загальних закономірностей, наукових принципів, економічних положень, сучасних вимог ринку та визнаних передовою практикою методів розробки планів;

Б). Склад застосовуваних на тому чи іншому підприємстві методів, способів і прийомів обґрунтування конкретних планових показників, а також зміст, форму, структуру та порядок розробки плану.

Тест 6. Для оцінки якості планів необхідно мати ...

А). Систему показників, що характеризують їх реальність і напруженість;

Б). Систему показників, що характеризують їх обґрунтованість та оптимальність;

В). Систему показників, що характеризують їх ступінь точності та рівень ризику;

Г). Правильно А, Б; Д). Правильно А, В; **Ж).** Правильно А, Б, В,

Тест 7. План містить такі етапи, як:

А). Визначення цілей і завдань;

Б). Визначення шляхів і засобів їх реалізації;

В). Ресурси, необхідні для виконання поставлених завдань;

Г). Підтримання пропорційності між окремими елементами виробництва;

Д). Організація виконання плану; Е). Контроль;

Ж). Усі відповіді правильні.

Тест 8. Яке планування спрямоване на здійснення безперервних змін у різних сферах діяльності підприємств, спирається на досягнення науки та техніки, широко застосовується експеримент і прогнозування, але мало використовують накопичений досвід?

А). Реактивне планування; Б). Інактивне планування;

В). Преактивне планування; Г). Інтерактивне планування.

Тест 9. Яке планування полягає в проектуванні бажаного майбутнього та вишукуванні шляхів його побудови, зосереджується на підвищенні результативності з часом, його мета

максимізувати свою здатність навчатися й адаптуватися або розвиватися?

- А). Реактивне планування; Б). Інактивне планування;
- В). Преактивне планування; Г). Інтерактивне планування.

Тест 10. Яке планування орієнтується на існуючий стан підприємства та не передбачає як повернення до колишнього стану, так і просування вперед?

- А). Реактивне планування; Б). Інактивне планування;
- В). Преактивне планування; Г). Інтерактивне планування.

Тест 11. Планування внутрішньовиробничої діяльності включає:

- А). Обґрунтування мети та формування стратегії;
- Б). Планування роботи та проектування операцій;
- В). Організація, координація та мотивація планової діяльності;
- Г). Контроль планів, оцінка результатів, коректування планів;
- Д). Правильно А, Б; Ж). Правильно Б, В; З). Правильно А, Б, В, Г.

Тест 12. Техніко-економічне планування передбачає ..

А). Розробку цілісної системи показників розвитку техніки та економіки підприємства в їх єдності та взаємозалежності як за місцем, так і за часом дії;

Б). Встановлення поточних виробничих завдань окремим цехам, ділянкам та робочим місцям, здійснення різноманітних організаційно-управлінських впливів з метою коригування процесу виробництва.

Тест 13. Тактичне планування полягає в ..

А). Обґрунтуванні завдань і засобів, необхідних для досягнення заздалегідь встановлених або традиційних цілей (наприклад, завоювати лідерство на ринку збуту продукції);

Б). У виборі та обґрунтуванні коштів, завдань і цілей для досягнення заданих або поточних для підприємства результатів.

Тест 14. У процесі прогнозування нової продукції використовуються методи:

- А). Експертних оцінок; Б). Балансові методи;
  - В). Екстраполяції або статистичної оцінки;
  - Г). Моделювання або економіко-математичні методи;
  - Д). Правильно А, Б, В; **Ж**). Правильно А, В, Г.
- 3). Правильно А, Б, В, Г.

Тест 15. Контроль є останньою з основних функцій менеджменту, після ...

А). Нормування, обліку, аналізу; **Б**). Планування, організації та мотивації; В). Прогнозування, мотивації та обліку.

Тест 16. Процедура контролю складається з трьох етапів:

А). Складання плану проведення контролю, розробка нормативних матеріалів та проведення ревізії;

Б). Складання плану проведення контролю, оцінка фінансових результатів та складання наказу про покарання порушників;

В). Вироблення стандартів і критеріїв, зіставлення з ними реальних результатів, прийняття необхідних коригувальних дій.

Тест 19. В управлінській практиці розрізняють такі види контролю:

А), Загальний, попередній, заключний; Б). Функціональний, діагностичний, терапевтичний; В), Плановий, позаплановий;

Г). Зовнішній, внутрішній; Д). Поточний, проміжний;

Ж). Усі відповіді правильні.

Тест 20. Контроль буде ефективним, якщо менеджер врахує:

А). П'ять умов; Б). Чотири умови; В). Шість умов.

Тест 21. Ефективно поставлений контроль обов'язково повинен:

А). Мати стратегічну спрямованість; Б). Орієнтуватися на результати; В). Відповідати характеру діяльності підприємства;

Г). Бути своєчасним, гнучким, економічним, повним, систематичним, випереджувальним; Д). Бути об'єктивним, компетентним, діловим, доброзичливим; Ж). Усі відповіді правильні.

Практичні завдання

Задача 1

На 1.01.2013 р. Фірма «Сигма» мала на балансі ОПФ на суму 200,0 тис. грн (залишкова вартість). В лютому місяці фірма придбала шліфувальний верстат за 120 тис.грн, у тому числі ПДВ, і технологічну міні лінію – 90 тис.грн, у тому числі ПДВ. Витрати на придбане обладнання склали 24 тис.грн, у тому числі ПДВ. Вони розподіляються між придбаним обладнанням пропорційно його вартості. Витрати на наладку та установку верстата рівні 12%, а лінії – 20% від їх вартості без ПДВ вартості. В липні місяці було списано технологічне обладнання на суму 100 тис. грн. За 2013 р. було реалізовано продукції на суму 360 тис. грн., середньооблікова чисельність працюючих 1200 чоловік, у тому числі робітників – 870 чоловік. Визначити фондівіддачу, фондомісткість, фондоозброєність даного підприємства.

Задача 2

На 1.01.2013 р. підприємство мало наступні ОПФ:

1. Виробнича будівля - 300 тис. грн.; 2. Передавальні пристрої - 80 тис. грн.; 3. Офіс - 50 тис. грн.; 4. Технологічне обладнання - 890 тис.грн; 5. Транспорт - 180 тис грн.; 6. Меблі - 250 тис. грн.; 7.

Холодильники побутові 2 шт по 2500 грн.; 8. Комп'ютер – 27000 грн; 9. Рація - 2500 грн.

У лютому було списано частину технологічного обладнання на суму 350 тис. грн., а решті обладнання був проведений капітальний ремонт, вартість якого склала 560 тис. грн, у тому числі ПДВ. У березні придбали автомобіль «Форд» за 240 тис. грн, у тому числі ПДВ.

Визначити балансову вартість основних фондів на 1.06.2013 р.

Задача 3

На 1.01. 2013 р. первісна вартість устаткування складала 375 тис.грн., його знос становив 60%. У березні придбали поточкову лінію за 560 тис. грн., у тому числі ПДВ. Витрати на транспортування – 15%, монтаж та налагодження - 20% від вартості лінії. У жовтні списали частину обладнання на суму 150 тис.грн. Обсяг реалізованої продукції за 2013 р. складає 640 тис.грн., у тому числі ПДВ, а собівартість – 80% від вартості реалізації. Знайти залишкову та середньорічну вартість обладнання, фондівіддачу, фдндоемкість і рентабельність основних фондів.

Задача 4

На 1.01.2013 р. первісна вартість основних фондів дорівнювала 1200 тис.грн, його знос –55%. За 2013 р. було придбано ОПФ на суму 680 тис. грн. (У квітні - 360 тис.грн., у тому числі ПДВ, та в серпні – 420 тис. грн, у тому числі ПДВ). В травні списано основних фондів на 320 тис.грн. Обсяг реалізованої продукції за 2013 р. склав 1600 тис. грн., у тому числі ПДВ. Як зміниться фондівіддача та фондомісткість, якщо в 2013 році планується збільшити обсяг реалізованої продукції на 30% та придбати

технологічну лінію обладнання на суму 420 тис. грн, у тому числі ПДВ в червні місяці?

Задача 5

Випуск товарної продукції за рік склав 388940 грн., вартість основних виробничих фондів 134208 грн. Визначити фондомісткість.

Задача 6

Вартість основних виробничих фондів на початок року 110000 грн., а середньооблікова чисельність 450 особи. На кінець року – відповідно 135000 грн. та 440 чоловік. Необхідно розрахувати фондоозброєність на початок і кінець року.

Задача 7

Підприємство в звітному році зробило та реалізувало продукції А – 10 тис. шт. за ціною 50 тис. грн., продукції В – 20 тис. шт. за ціною 30 тис. грн. При цьому вартість основних фондів на кінець року склала 100 млн. грн., залишки оборотних коштів на початок звітного року становили 30 млн. грн., на кінець року – 36 млн.грн, трудомісткість виготовлення продукції А – 4 нормо-години, продукції В – 3 нормо-години. Середня місячна зарплата склала 1100 грн.

В наступному році планується закупівля нового обладнання вартістю 50 млн. грн., яке планується ввести в квітні замість вибулого в тому ж місяці обладнання вартістю 10 млн. грн. За рахунок цього планується зменшити трудомісткість виготовлення продукції А на 10%, продукції В – на 15% , при цьому виробництво продукції А планується збільшити на 15%, а продукції В – на 20%. Вартість продукції та середні залишки оборотних коштів

залишаться без змін. Середня місячна зарплата зросте на 5%.

Розрахувати:

- 1) показник фондівддачі в звітному та планованому роках;
- 2) показник фондоозброєності в звітному та планованому роках;
- 3) оборотність оборотних коштів у звітному та планованому роках;
- 4) суму вивільнених коштів за рахунок прискорення оборотності;
- 5) явочну чисельність у звітному та планованому роках;
- 6) облікову чисельність в звітному та планованому роках;
- 7) загальну чисельність ППП в звітному та планованому роках;
- 8) економію коштів по зарплаті за рахунок скорочення загальної чисельності ППП;
- 9) плановане збільшення продуктивності праці;
- 10) зміну амортизаційного фонду.

Додаткові відомості: середня норма амортизації – 12 %; час на відпустки та хвороби – 13 %; чисельність службовців і допоміжних робітників – 30 % від облікового числа основних робітників.

Тема 2. Планові розрахунки та показники

Контрольні питання

1. Поняття про планові нормативи та норми.
2. Класифікація та характеристика нормативів і норм.
3. Трудові нормативи, їх види та призначення.
4. Матеріальні нормативи, їх види та застосування.
5. Методи розробки планових нормативів і норм.
6. Механізми взаємодії нормативів і планових показників.

Тести для самоконтролю

Тест 1. Які трудові норми встановлюють необхідний обсяг виготовлення продукції за відповідний плановий період робочого часу?

А). Норми часу; **Б).** Норми виробітку; В). Норми обслуговування;

Г). Норми керованості; Д) Усі відповіді правильні.

Тест 2. Які трудові норми регламентують число підлеглих працівників у одного керівника відповідного підрозділу підприємства?

А). Норми часу; Б). Норми виробітку; В). Норми обслуговування;

Г). Норми керованості; Д). Усі відповіді правильні.

Тест 3. Які норми визначають плановану величину витрати основних матеріалів, палива, електроенергії та інших витрат, необхідних для виробництва одиниці продукції або послуги?

А). Норматив використання видатків; **Б).** Норми витрат предметів праці; В). Норматив витрат засобів праці та виробництва;

Г). Норматив організації виробництва.

Тест 4. Основними методами розробки норм і нормативів є:

А). Метод наукового обґрунтування норм і нормативів;

Б). Розрахунково-аналітичний метод;

В). Аналітично-дослідницький метод;

Г). Експериментальний, або досвідчений, метод;

Д). Звітно-статистичний метод; Ж). Метод системного аналізу;

З). Усі відповіді правильні; К). Правильно А, Б, В, Г;

Л). Правильно А, Б, В, Г, Д.

Практичні завдання

Задача 1

Норматив оборотних коштів підприємства на початок планового року склав 1000 тис. грн., зокрема виробничий – 800 тис. грн., невиробничий – 200 тис. грн. Збільшення виробничої програми на плановий рік передбачено у розмірі 10% проти минулого року. В результаті реалізації методів щодо поліпшення використання оборотних коштів, в плановому році передбачається прискорення оборотності на 2 %. Визначити приріст нормативу оборотних коштів.

Задача 2

Встановити розмір виробничих запасів сировини та матеріалів в плановому році, якщо відомо, що добова потреба складає 8,5 т., за ціною 8 тис. грн/т. Сировина та матеріали доставляються на підприємство кожні 20 днів, тривалість транспортування – 3 дні, технологічний запас – 5 днів, а страховий запас становить половину технологічного запасу в днях.

Задача 3

Розрахуйте кількість оборотності оборотних коштів підприємства за рік, а також тривалість одного обороту, якщо собівартість реалізованих за розрахунковий період продукції та послуг складає 1800 тис. грн., а середня сума оборотних коштів, що знаходяться в його розпорядженні, – 1500 тис. грн.

Задача 4

Визначити показники оборотності оборотних коштів і їх вивільнення, якщо при запланованому випуску продукції у розмірі

120 тис. грн та нормативі оборотних коштів 15 тис. грн, їх фактичні значення відповідно 100 та 13 тис. грн. відповідно.

Тема 3. Стратегічне планування, маркетингові аспекти планування збуту продукції, виробнича потужність підприємства

Контрольні питання

1. Вибір стратегії підприємства.
2. Прогнозування виробництва конкурентоспроможної продукції.
3. Планування розвитку потенціалу підприємства.
4. Виробнича потужність підприємства.

Тести для самоконтролю

Тест 1. Стратегічне планування полягає в:

А). Обґрунтуванні завдань і засобів, необхідних для досягнення заздалегідь встановлених або традиційних цілей (наприклад, завоювати лідерство на ринку збуту продукції);

Б). У виборі та обґрунтуванні коштів, завдань і цілей для досягнення заданих або поточних для підприємства результатів.

Тест 2. Основне завдання стратегічного планування на підприємствах складається в..

А). Державному регулюванні економічної політики;

Б). Обґрунтуванні перспективних напрямків розвитку всієї ринкової системи;

В). Обґрунтуванні найважливіших цілей і вироблення правильної стратегії довгострокового розвитку.

Тест 3. У стратегічному плануванні важливу роль відіграє ..

А). Вибір економічного зростання підприємства;

Б). Рівень розвитку підприємства на майбутній довгостроковий період; В). Державне регулювання економічної політики;

Г). Обґрунтування перспективних напрямків розвитку всієї ринкової системи; Д). Правильно А, Б; Ж). Правильно В, Г;

3). Усі відповіді правильні.

Тест 4. Стратегічне планування покликане забезпечити:

А). Вибір економічного зростання підприємства;

Б). Рівень розвитку підприємства на майбутній довгостроковий період; В). Державне регулювання економічної політики;

Г). Обґрунтування перспективних напрямків розвитку всієї ринкової системи; Д). правильно А, Б; Ж). Правильно В, Г;

3). Усі відповіді правильні.

Тест 5. У ході прогнозування нової продукції для оцінки її конкурентоспроможності застосовується система наступних показників:

А). Одинична або приватна, характеризує відсоткове відношення величини будь-якого технічного або економічного параметру цього товару до відповідного параметру товару-конкурента;

Б). Групова або зведена, що об'єднує індивідуальні показники за однаковими групами параметрів, наприклад технологічні, економічні;

В).Інтегральна, що представляє кількісну характеристику конкурентоспроможності товару у вигляді відношення суми групового показника по окремим параметрам;

Г). Усі відповіді правильні.

Тест 6. Сукупність показників або факторів, що характеризують його силу, джерела, можливості, засоби, здібності та інші виробничі резерви, які можуть бути використані в економічній діяльності – це ..

А). Потенціал підприємства; Б). Факторний аналіз; В). Поточне планування.

Тест 7. Розвиток потенціалу підприємства включає наступні етапи:

А). Дослідження зовнішнього середовища підприємства;

Б). Оцінка структури, динаміки та ефективності використання виробничих ресурсів і можливостей підприємства, його частка або займане становище на ринку;

В). Визначення рівня конкурентоспроможності основних видів продукції, самого підприємства в цілому та його сукупного потенціалу;

Г). Аналіз наявних виробничих ресурсів і втрат економічних ресурсів на підприємстві;

Д). Вибір основної стратегії та тактики розвитку потенціалу підприємства;

Ж). Планування розвитку потенціалу підприємства з урахуванням обраних перспективних цілей і наявних обмежень ресурсів;

З). Здійснення запланованих заходів, пов'язаних із забезпеченням економічного зростання та розвитку потенціалу підприємства;

К). Правильно А, Б, В, Г, Д, Ж, З; **Л).** Правильно Б, В, Г, Д, Ж, З.

Тест 8. Сукупний потенціал підприємства складається з таких потенціалів:

А). Трудового; Б). Економічного; В). Організаційного;

Г). Науково-технічного; Д). Енергетичного; Ж).

Підприємницького;

З). Фінансового; К). Інформаційного; Л). виробничого;

М) Правильно А, Б, В, Г, Ж, З, М; Н). Увсі відповіді правильні.

Тест 9. Вихідна виробнича потужність підприємства визначається ..

А). По наявності обладнання та чинним нормам праці на початок року;

Б). З урахуванням плану робіт з модернізації устаткування, вдосконалення технології, розширення парку обладнання та іншим факторам на кінець року.

Тест 10. Максимально можливий річний випуск продукції в номенклатурі та асортименті, передбачених планом, при повному використанні наявного виробничого обладнання та площ з урахуванням застосування прогресивних технологій, організації виробництва та праці – це ...

А). Річний обсяг реалізації підприємства; Б). Товарна продукція підприємства; В). Валова продукція підприємства; Г). Реалізована продукція підприємства; Д). Виробнича потужність підприємства.

Тест 11. У загальному вигляді виробнича потужність обладнання виражається залежністю ..

А). Продуктивності та дійсного фонду його роботи;

Б). Продуктивності обладнання та трудомісткості виготовлення деталей.

Практичні завдання

Задача 1

Використовуючи матрицю БКГ, сформувати продуктову стратегію підприємства.

Види продукції	Об'єм реалізації по роках, тис. грн.		Частка ринку, %	
	2012 р.	2013 р.	підприємства	основного конкурента
1	2	3	4	5
Продукт А	2500	2300	34	18
Продукт Б	600	650	28	21

Закінчення таблиці

1	2	3	4	5
Продукт В	150	180	3	8
Продукт Г	1550	2500	25	21
Продукт Д	220	450	15	10
Продукт Ж	60	100	1	7
Продукт З	900	400	2	4

Примітка: Як критерії при побудові двовірної матриці БКГ розглядаються: типи ринку (об'єм продажів) підприємства та відносна частка ринку.

1. Побудова матриці БКГ. Як масштаб оцінки відносних видів продукції (середнє значення в матриці) застосовуються: середній індекс темпів зростання ринку, рівний одиниці, і відносна частка ринку – середня величина в діапазоні від мінімального до максимального значення відносної частки на ринку. Діаметр круга для зображення продукту вибирається пропорційно для об'єму продукції в загальному об'ємі реалізації підприємства.

2. На основі матриці БКГ сформулювати продуктову стратегію підприємства.

Задача 2

Підприємство має пропозицію від трьох постачальників про постачання комплектуючих деталей. Якість комплектуючих деталей однакова. Терміни постачання у всіх випадках – один тиждень. Всі постачальники надають різні знижки. Для оплати готівкою в другій пропозиції потрібно узяти кредит у розмірі закупівельної ціни на 14 днів і сплатити відсотки. Процентна ставка за кредит – 9%. Визначити найвигіднішу пропозицію.

Таблиця – Характеристика пропозицій

Умови постачань	Значення, грн.
1-е пропозиція	
Форма оплати – безготівковий розрахунок. Термін оплати – 14 днів. Транспортні витрати включені. Прейскурантна ціна – мінус 5% знижки за об'єм постачання. Цільова закупівельна ціна – мінус 2% знижки за комплектність. Закупівельна ціна	340 ?
2-е пропозиція	
Форма оплати – передплата за готівковий розрахунок. Термін оплати – 14 днів. Транспортні витрати включені. Прейскурантна ціна Закупівельна ціна	316,25 ?
3-е пропозиція	
Форма оплати – безготівковий розрахунок. Термін оплати – 30 днів. Прейскурантна ціна – мінус 2% знижки за об'єм постачання. Закупівельна ціна при оплаті готівкою плюс фрахт транспортних засобів. Закупівельна ціна	310 13,0 ?

Задача 3

Визначити виробничу потужність механічного цеху на плановий рік в умовах серійного виробництва. Випуск виробів: А – 6500 шт., Б – 4000 шт., В – 7000 шт., Г – 4500 шт., Е – 200 шт. Номінальний фонд часу роботи устаткування – 4300 ч.

Таблиця – Початкові дані

Показники	Група верстатів моделі			
	1	2	3	4
Норма часу на виготовлення деталей по виробках, норма-годин				
А	1,67	0,15	1,1	1,84
Б	1,25	0,3	1,1	2,24
В	0,82	0,09	1,1	0,26
Г	0,56	0,09	0,24	0,22
Д	1,5	0,15	1,4	0,36
Е	0,22	0,14	0,1	0,34
Підготовчо-завершальний час, %	7	5	5	4
Среднепрогрессивний коефіцієнт виконання норм вироблення	1,2	1,25	1,1	1,18
Число верстатів	3	4	5	2
Плановані втрати часу на ремонт верстатів, %	3	3	2	4

Задача 4

Визначити виробничу потужність ділянки збірки на плановий рік в умовах масового виробництва.

Таблиця – Початкові дані

Показники	Групи верстатів моделі			
	1	2	3	4
Число верстатів	3	4	5	2
Плановані втрати часу на ремонт, %	5	4	3	2
Плановані середньопрогресивні норми часу на виготовлення комплекту деталей, верстатів	2,62	5,8	2,78	3,4
Число змін роботи верстатів	2	2	2	2

Задача 5

Визначити середньорічну потужність і рівень її використання.

Таблиця – Початкові дані

Показники	Значення, тис. грн.
Виробнича потужність на початок планованого періоду	2700
Збільшення потужності: за рахунок технічного переозброєння устаткування механічних цехів з 1 червня	250
Зменшення потужності: За рахунок зменшення режиму роботи устаткування механічних цехів з 1 травня;	340
За рахунок ліквідації застарілого устаткування з 1 листопада;	530
Об'єм виробництва товарної продукції в зіставних оптових цінах	330

Задача 6

Конвейєр заводу працює в 2 зміни по 8 годин. Такт конвейєра – 15 мин. Технологічно неминучі перерви складають 10% режимного фонду часу. У році 252 дні. Визначити планову виробничу потужність заводу та коефіцієнт її використання, якщо фактично річний випуск складає 15000 шт. виробів.

Задача 7

У цеху 4 апарати. Операція сушки продовжується 6,5 години. Разове завантаження в один апарат 560 кг. Виробництво безперервне, але із зупинками в святкові дні. Час простою одного апарату в режимі 970 годин у рік. Визначити виробничу потужність на плановий рік.

Задача 8

Визначити коефіцієнт зв'язаності механічного та ливарного цехів, якщо середньорічна виробнича потужність механічного цеху

– 2860 шт. виробів, а ливарного – 500 т., питома витрата литва на 1 виріб – 1,1 т.

Задача 9

На початок планового року потужність ділянки 120 тис. т. хімічного продукту. З 1.05 вводиться в дію агрегат продуктивністю 50 тис. т. в рік. З 1.09 вводиться ще один агрегат продуктивністю 30 тис. т. в рік та виводиться з 1.03. агрегат продуктивністю 40 тис. т. в рік. Коефіцієнт використання устаткування 0,97. Визначити планову вхідну, вихідну і середньорічну виробничі потужності ділянки та план випуску продукції.

Задача 10

Розрахувати потужність установки на плановий рік, якщо графік роботи – дві зміни по 8 годин. Кількість апаратів в установці – 4. Вихід продукції від сировини – 45 т/ год. Тривалість капітального ремонту – 350 год., поточного – 190 год.

Тема 4. Планування виробництва та реалізації продукції

Контрольні питання

1. Планування виробництва і реалізації продукції.
2. Планування товарної, реалізованої, валової і нормативно-чистої продукції.
3. Зміст і порядок розробки виробничих програм цехів.

Тести для самоконтролю

Тест 1. Обсяг виробництва підприємства у вартісному вираженні характеризується такими показниками, як...

А). Товарна продукція, валова продукція, обсяг послуг сторонніх організацій, обсяг капітального та середнього ремонтів, рентабельність;

Б). Товарна, реалізована, валова та нормативно-чиста продукції.

В). Товарна, валова продукція, незавершене виробництво, готові вироби на складі, реалізована продукція.

Тест 2. Усі види повністю виготовленої, комплектної продукції та напівфабрикатів, призначених для реалізації; роботи та послуги промислового характеру стороннім організаціям; продукція допоміжних цехів й господарств, призначена для реалізації; капітальний і середній ремонт обладнання та транспортних засобів свого підприємства – входять до складу ...:

А). Нормативно-чистої продукції; Б). Незавершеного виробництва;

В). Товарної продукції.

Тест 3. Обсяг товарної продукції планують у вартісному вираженні по ..

А). Чинним оптовим цінам і нормативу чистої продукції по кожній номенклатурній позиції;

Б). Порівнянним цінам і нормативу чистої продукції по кожній номенклатурній позиції;

В). Діючим і порівнянним цінам.

Тест 4. При розрахунку обсягу реалізованої продукції враховують ...

А). Зміну залишків незавершеного виробництва на початок і кінець планованого періоду;

Б). Зміну залишків готової продукції на складі та стадії реалізації на початок і кінець планованого періоду;

В). Зміну залишків готової продукції на складі та незавершеного виробництва на початок і кінець планованого періоду.

Тест 5. Незавершеним виробництвом називається ...

А). Виражена у вартісній формі, незавершена у виготовленні продукція, що знаходиться на різних стадіях виробництва у вигляді заділів, які підлягають подальшій обробці;

Б). Виражені у вартісній формі заділи сировини та матеріалів, призначених для виготовлення продукції, надання послуг, виконання робіт.

Тест 6. Рівень незавершеного виробництва не враховується в плані ...

А). На підприємстві із стійкою номенклатурою та коротким циклом виробництва;

Б). На підприємствах з різноманітною номенклатурою та довгим циклом виробництва;

В). На підприємствах одиничного виробництва.

Тест 7. У вартісній формі планована величина незавершеного виробництва на кінець періоду залежить від ..

А). Обсягу середньоденного випуску виробів;

Б). Тривалості виробничого циклу; **В).** Собівартості виробу;

Г). Коефіцієнта, що враховує співвідношення ціни та собівартості;

Д). Коефіцієнта наростання витрат у незавершеному виробництві;

Ж). Вірно А, Б, В, Г, Д; **З).** Вірно А, Б, Д.

Тест 8. Продукція, вироблена підприємством за планований період незалежно від ступеня її готовності, називається ..

А). Товарною; **Б).** Реалізованою; **В).** Валовою; **Г).** Нормативно-чистою.

Тест 9. До складу якої продукції враховують зміни залишків незакінченої продукції, напівфабрикатів, залишків незавершеного виробництва та запчастин до обладнання свого виробництва?

А). Товарної; Б). Реалізованої; **В).** Валової; Г). Нормативно-чистої.

Тест 10. Яка продукція є частиною оптової ціни, що складається із заробітної плати, відрахувань на соціальні потреби та прибутку:

А). Товарна; Б). Реалізована; **В).** Нормативно-чиста; Г). Валова.

Тест 11. Як називається коефіцієнт, який визначається відношенням собівартості виробу в незавершеному виробництві до собівартості готового виробу?

А). Коефіцієнт виконання норм; **Б).** Коефіцієнт наростання витрат;

В). Коефіцієнт, що враховує співвідношення собівартості та ціни.

Практичні завдання

Задача 1

У плановому році завод повинен реалізувати основної продукції на суму 350 тис. грн. Крім того, заплановані до відпустки послуги стороннім організаціям у розмірі 35 тис. грн. та виготовлення напівфабрикатів на суму 4 тис. грн., з яких у власному виробництві буде спожито 0,5 тис. грн. Розмір незавершеного виробництва протягом року буде зменшений на 2,5 тис. грн. Визначити розмір продукції, що реалізовується, та індекс її зростання (зниження), якщо в звітному році вона склала 440 тис. грн., а також інші об'ємні показники виробництва в плановому періоді.

Задача 2

Розрахувати норму незавершеного виробництва в натуральному, трудовому та грошовому виразі по механічному

цеху, складу заготовок та готових деталей і по виробництву в цілому для групи деталей серійного виробництва. Початкові дані. Календарно-планові та вартісні нормативи групи деталей приведені в таблиці. Собівартість 1 нормо-год. (з урахуванням витрат на зміст і експлуатацію устаткування та цехових витрат) 2 грн. Коефіцієнт паралельності виробництва в суміжних цехах $Do_{пара} = 0.5$.

Таблиця – Початкові дані для розрахунків

№	Розмір партії, шт	Норма часу, нормо-хв		Тривалість виробничого циклу партії деталей, днів	Розмір партії у заготовочному цеху	Собівартість, грн			Розмір партії збірки, шт
		На одну заготовку	На обробку деталі			Матеріалу на 1 заготовку	Заготовки	Деталі	
1	130	5	19	4	220	0,4	0,4	1,3	25
2	250	8	15	4	500	0,5	0,8	1,25	52
3	350	7	12	5	800	0,6	0,85	1,3	65
4	360	6	15	6	600	0,5	0,75	1,4	70
5	110	5	9	2	300	0,3	0,55	0,95	28

Задача 3

Визначити об'єм реалізації продукції в планованому році за наступними даними.

Таблиця – Товарна продукція в планованому році

Виріб	Кількість, шт.	Оптова ціна за одиницю, грн.
А	2000	1400
В	8000	1000
С	10000	900

Залишки продукції на кінець планованого року – 4,5% річного

об'єму товарної продукції. Залишки продукції за виробничою собівартістю на початок планованого періоду - 780 тис. грн. Коефіцієнт перерахунку об'єму продукції за виробничою собівартістю в об'єм по оптових цінах - 1,7.

Задача 4

Визначити об'єм виручки від реалізації продукції по підприємству на планований рік методом прямого рахунку, виходячи з таких даних

Таблиця – Початкові дані для розрахунків

Виріб	План виробництва на рік, тис. шт	Залишок на початок планованого року,	Залишок на кінець планованого року,	Оптова ціна за одиницю, грн.
А	200	15	10	4,12
Б	1120	32	28	3,85
В	48	3	2	17,20
Г	712	30	20	0,69
Д	16	—	—	2

Задача 5

Доменний цех виготовив продукції на 35700 тис. грн., з яких передано в мартен 19860 тис.грн. Мартенівський цех виробив продукції на 28200 тис. грн. Вся сталь пішла в цех прокату. Цех виготовив продукції на 32100 тис. грн. Вогнетривке виробництво випустило вогнетривів на 5000 тис.грн., з яких 3800 тис. грн. спожито для власних потреб. ТЕЦ справила електричної енергії на 8900 тис. грн., з яких 900 тис. грн. продано. Знайти валовий оборот, валову продукцію, товарну продукцію.

Задача 6

Вироблено готової продукції на 600 тис. грн. і з сировини замовника на 2300 тис. грн. у т.ч. сировина замовника 1050 тис. грн. вироблено напівфабрикатів на 1940 тис. грн., з яких 1280 тис. грн. спожито. Капітальний ремонт власного обладнання 680 тис. грн. та на сторону – 220 тис. грн. Незавершене виробництво на початок місяця складає 150 тис. грн., а на кінець місяця – 130 тис. грн. Знайти валовий оборот, валову продукцію, товарну продукцію.

Задача 7

Механічний цех виробив продукції на 3230 тис. грн. Вся продукція передана в складальний цех, яку він переробив разом з продукцією, що надійшла від сторонніх організацій на суму 2600 тис. грн. Вартість незавершеного виробництва на кінець місяця склала 316 тис. грн., а на початок місяця – 283 тис. грн. Капітальний ремонт власного обладнання здійснено на суму 533 тис. грн. Знайти валовий оборот, валову продукцію, товарну продукцію.

Задача 8

Доменний цех виробив продукції на 64215 тис. грн., з яких продано на 26830 тис. грн. Електросталеплавильний цех справив сталь на 79 840 тис. грн., з яких передано в прокатний цех на 72 680 тис. грн. Прокатний цех виготовив прокату на 96 500 тис. грн. Ремонтний цех виконав поточні ремонти на суму 600 тис. грн., монтаж на суму 200 тис. грн., капремонт здійснено на суму 80 тис. грн. Підприємством виготовлено напівфабрикатів на суму 13300 тис. грн. Всі напівфабрикати перероблені у власному виробництві. Знайти валовий оборот, валову продукцію, товарну продукцію.

Тема 5. Оперативно-календарне планування

Контрольні питання

1. Зміст і завдання оперативно-виробничого планування.
2. Оперативно-виробниче планування одиничного виробництва.
3. Оперативно-виробниче планування серійного виробництва.
4. Тривалість виробничого циклу та величина випередження.
5. Порядок розробки оперативних завдань цехам серійного виробництва.
6. Оперативно-виробниче планування масового виробництва.
7. Диспетчеризація виробництва.

Тести для самоконтролю

Тест 1. Оперативно-виробниче планування передбачає:

А). Розробку цілісної системи показників розвитку техніки та економіки підприємства в їх єдності та взаємозалежності як за місцем, так і за часом дії;

Б). Встановлюються поточні виробничі завдання окремим цехам, ділянкам та робочим місцям, здійснюються різноманітні організаційно-управлінські заходи з метою коригування процесу виробництва.

Тест 2. Головним завданням ОПШ є:

А). Організація злагодженої роботи всіх виробничих цехів підприємства для забезпечення рівномірного, ритмічного випуску продукції в установленому обсязі та номенклатурі при повному використанні виробничих ресурсів;

Б). Організація злагодженої роботи всіх служб управління підприємством для забезпечення рівномірного, ритмічного випуску продукції в установленому обсязі та номенклатурі при повному використанні виробничих ресурсів;

В). Організація злагодженої роботи всіх підрозділів підприємства для забезпечення рівномірного, ритмічного випуску продукції в установленому обсязі та номенклатурі при повному використанні виробничих ресурсів.

Тест 3. Оперативно-виробниче планування складається з:

А). Календарного планування та оперативного регулювання ходу виробництва;

Б). Стратегічного та календарного планування;

В). Стратегічного, календарного планування та диспетчеризація.

Тест 4. Календарне планування – це ...

А). Деталізація річного плану виробництва продукції підприємства за строками запуску-випуску кожного виду продукції;

Б). Своєчасне доведення показників до кожного основного цеху, а всередині його – до кожної ділянки та робочого місця;

В). Оперативний облік виконання виробничих завдань;

Г). Немає правильної відповіді; **Д).** Правильно А, Б, В.

Тест 5. Оперативне регулювання ходу виробництва здійснюється...

А). Плановим відділом; Б). Відділом головного механіка;

В). Диспетчерською підприємства.

Тест 6. Диспетчеризація – це ..

А). Систематичний облік і контроль за виконанням змінно-добових завдань; Б). Застосування профілактичних заходів, що усувають причини, які порушують ритм виробництва та сприяють появі зривів виконання планів; **В).** Усі відповіді правильні.

Тест 7. Оперативно-виробниче планування за місцем його виконання підрозділяється на:

А). Поточне та оперативне; **Б).** Міжцехове та внутрішньоцехове;

В). Стратегічне та тактичне.

Тест 8. Оперативне планування в одиничному виробництві включає:

А). Розрахунок виробничого циклу по кожному замовленню та розрахунок потрібного числа робочих місць;

Б). Розмір партії виготовлення виробу, нормативний розмір партії та періодичність їх запуску, виробничий цикл, випередження запуску-випуску партії, деталей та вузлів виробів, рівень заділів й обсяг незавершеного виробництва.

Тест 9. Часом випередження у роботі цехів й дільниць називається ...

А). Період, який визначає більш пізні терміни початку або закінчення робіт заготівельних та обробних цехів від остаточного терміну випуску виробів;

Б). Період, який визначає більш ранні терміни початку або закінчення робіт заготівельних та обробних цехів від остаточного терміну випуску виробів.

Тест 10. Програму основних цехів в серійному виробництві розраховують ...

А). У порядку, зворотному ходу технологічного процесу;

Б). По ходу технологічного процесу.

Практичні завдання

Задача

Ритмічність випуску продукції. У цеху хімічного заводу випускається два види продукції – продукція А та продукція Б. Суточні завдання випуску продукції на місяць встановлені з урахуванням забезпечення рівномірної роботи виробництва. Режимом роботи цеху передбачаються щодобові зупинки устаткування для проведення профілактичного огляду та ремонту,

що знаходить віддзеркалення в об'ємах випуску продукції, в календарних планах на добу. У таблиці наведено планові та фактичні величини щодобового випуску продукції в тоннах.

Таблиця – Добові завдання та фактичний випуск продукції А та Б

Дні місяця	Продукція А		Продукція Б	
	Запланована	За звітом	Запланована	За звітом
1	2	3	4	5
1	455	457	620	618
2	460	453	625	627
3	430	425	628	615
4	445	440	630	620
5	448	450	627	615
6	453	452	640	620
7	462	450	635	625
8	481	470	624	620
9	440	445	637	630
10	450	448	624	630
1 декада				
11	453	450	625	620
12	448	449	626	615
13	453	445	630	610
14	447	444	628	615
15	455	450	630	620
16	456	460	625	618
17	446	455	640	625
18	462	455	640	625
19	460	450	650	630
20	458	446	652	628
2 декада				
21	444	452	651	660
22	445	455	655	665
23	450	458	654	664
24	452	459	656	640
25	457	468	658	668
26	454	455	653	669

Закінчення таблиці

1	2	3	4	5
27	450	453	652	659
28	450	460	657	663
29	451	461	651	661
30	459	465	658	667
3 декада				
Усього за місяць				

Ціна за одну тону продукції А та Б дорівнює 685грн та 420 грн відповідно.

Тема 6. Планування технічного розвитку виробництва і ресурсного забезпечення діяльності підприємств

Контрольні питання

1. Планування технічного розвитку виробництва.
2. Планування ресурсів підприємства.
3. Планування капітальних вкладень.
4. Планування матеріального забезпечення підприємства.

Тести для самоконтролю

Тест 1. Планування технічного розвитку виробництва складається з ...

А). Комплексу ринкових інструментів; **Б).** Комплексу технічних, організаційних, планово-економічних та соціальних заходів;

В). Комплексу матеріально-технічного постачання.

Тест 2. Виділіть роботи, які виконує відділ матеріально-технічного забезпечення:

А). Визначає потребу підприємства в ресурсах і норми їх зберігання;

Б). Визначає ціни на продукцію та складає план реалізації;

В). Розробляє план матеріально-технічного забезпечення;

Г). Організовує складські операції та стежить за відповідністю їх якості;

Д). Забезпечує своєчасне та комплектне надходження до цехів матеріалів в межах встановлених лімітів;

Ж). Складає план проведення рекламної компанії підприємства;

З). Правильно А, Б, В, Г, Д, Ж; К). равильно А, В, Г, Д, Ж;

Л). Правильно А, В, Г, Д; М).Немає правильної відповіді.

Тест 3. План матеріально-технічного забезпечення розробляється на основі ...

А). Оперативно-виробничого планування випуску продукції та цін на сировину;

Б). Виробничих програм, нормативів і норм витрат сировини, палива, енергії, комплектуючих виробів, заходів по економії, залишків матеріалів на початок і кінець року, зв'язків кооперації, цін на всі види ресурсів;

Тест 4. Ефективність заходів щодо розвитку техніки та організації виробництва виражається в ..

А). Економії наведених витрат і розраховується за загальноприйнятою методикою визначення ефективності капіталовкладень;

Б). Отриманні додаткового прибутку від реалізації цінних паперів;

В). Мотивації співробітників підприємства та розраховується ефект від зниження чисельності співробітників;

Г). Плану капітального будівництва.

Тест 5. Економію поточних витрат у виробництві внаслідок впровадження заходів визначають у вигляді таких показників, як ...

- А). Умовно-річна економія; Б). Економія до кінця року;
- В). Перехідна економія; Г). Правильно А, Б; **Д). Правильно А.Б.В.**

Тест 6. Планована потреба у вхідних ресурсах визначається ..

- А). Множиною добових обсягів випуску продукції та норм витрат відповідних матеріалів на один виріб;
- Б). Множиною квартальних обсягів випуску продукції та норм витрат відповідних матеріалів на один виріб;
- В). Множиною річних обсягів випуску продукції та норм витрат відповідних матеріалів на один виріб.**

Тест 7. Номенклатура матеріалів – це ..

- А). Систематизований перелік матеріалів, що застосовуються на підприємстві з зазначенням їх основних властивостей, розмірів, технічних характеристик і умовних позначень;**
- Б). Несистематизований перелік матеріалів, що застосовуються на підприємстві з зазначенням їх основних властивостей, розмірів, технічних характеристик і умовних позначень.

Тест 8. Перспективне планування потреби різних ресурсів на кожному підприємстві повинна орієнтуватися на ..

- А). Задоволення наявного попиту на продукцію та відповідної пропозиції з максимально можливою ефективністю виробництва;**
- Б). Задоволення наявної пропозиції на продукцію та відповідного попиту з максимально можливою ефективністю виробництва.

Тест 9. Який запас є частиною складського запасу, що забезпечує потребу цехів у матеріалах між черговими його поставками:

А). Поточний запас; Б). Страховий запас; В). Транспортний запас.

Практичні завдання

Задача 1

НОТ проводить дослідницьку роботу по розробці нової технології та випуску нової продукції протягом двох років. З третього року на промисловому підприємстві починається реконструкція цеху та поетапний переклад його на виробництво з послідовним нарощуванням потужностей. Передбачається використання продукції до кінця року (після початку досліджень до її морального зносу). Початкові дані для розрахунку ефекту наведено у таблиці.

Таблиця – Початкові дані для розрахунків

Показники	Роки							
	1	2	3	4	5	6	7	8
	НДР проект тування		Реконструкція		Виробництво			
Витрати на НДР і проектування, тис.грн	15	15	–	–	–	–	–	–
Витрати на освоєння, реконструкцію, тис. грн	–	–	4000	300	300	300	–	–
Річний об'єм виробництва продукції, тис. т					10	10	20	30

Закінчення таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Собівартість 1 т нової продукції, грн					250	260	200	180
Поточні витрати по експлуатації 1 т у споживача, грн					15	12	12	10
Супутні капітальні вкладення на 1 т грн					12	10	8	8
Витратна норма готової продукції (сировини) на 1 т кінцевого продукту, т					2,0	2,0	2,0	2,0
Оптова ціна 1 т кінцевої продукції					500	500	500	500
Питома вага витрат на амортизацію в собівартості нової продукції %					10	10	10	10
Витрати на амортизацію в поточних витратах у споживача, грн					2,0	2,0	2,0	2,0

Визначити економічний ефект по роках виробництва продукції та за весь її життєвий цикл.

Задача 2

Визначити ефективність впровадження організаційно-технічних заходів. У відділенні приготування складу готовий об'єм виробництва 7400 т. Облікова чисельність робочих на початок року 110 чоловік. Собівартість 1 т складу 257 грн., зокрема витрати на зміст і експлуатацію устаткування 42 грн, цехові витрати – 45 грн, адміністративні витрати – 28 грн. Оптова ціна 1 т склала 354 грн.

У планованому році передбачається провести наступні організаційно-технічні заходи:

1. З існуючих змішувачів 6 замінити на нових, продуктивність яких на 50 т вища. Заходи з 1 квітня планованого року. Витрати – 60000 грн, норма амортизаційних відрахувань 6%.

2. Впровадження автотранспорту. Термін впровадження 1 червня планованого року. В результаті впровадження скорочується чисельність робочих на 13 чоловік, середньорічна заробітна плата одного робочого 2500 грн. Витрати – 21000 грн, норма амортизаційних відрахувань 6%.

3. Визначити по кожному заходу планову, умовно-річну економію та термін окупності витрат, а по підприємству в цілому – збільшення випуску продукції, зниження собівартості продукції, можливе зростання продуктивності праці та прибуток до та після впровадження заходів.

Задача 3

У перспективному плані підвищення конкурентоспроможності підприємстві намічено провести в майбутні п'ять років комплекс заходів, що дозволяє підвищити продуктивність праці на 50%. За рахунок впровадження нової техніки передбачається підвищити продуктивність праці робочих на 30%, тоді як вдосконалення організації праці дозволить понизити втрати робочого часу з 20%

до 5%. На скільки чоловік необхідно скоротити відносну чисельність управлінського та обслуговуючого персоналу, з тим щоб забезпечити заплановане зростання продуктивності на підприємстві? (Питома вага робочих в базисному періоді складала 80%).

Задача 4

Для впровадження нової техніки необхідні додаткові капітальні вкладення в розмірі 300 тис. грн. Встановити ефективність впровадження нової техніки, якщо в базовому варіанті витрати на виробництво одного виробу складають 400 грн., в планованому – 380 грн. Річний обсяг продукції – 50 тис. виробів. Нормативний термін окупності додаткових капвкладень – 2 роки.

Задача 5

Визначити економічно доцільний варіант виробництва продукції в цеху. При повному використанні потужності цеху випуск продукції типу А дорівнює 40 тис. виробів при собівартості виробу 350 грн. і його ціною 385 грн. (без ПДВ). Випуск продукції типу Б дорівнює 60 тис. виробів при собівартості виробу 720 грн. і його ціною 750 грн. (без ПДВ). Капітальні вкладення в цех складають 3500 тис. грн., а прийнятний термін їх окупності – 2 роки.

Задача 6

Питомі капіталовкладення в базовому варіанті – 28 грн. / вироб., в планованому – 35 грн. /вироб. Собівартість річного обсягу робіт у базовому варіанті – 1600 тис. грн., в планованому – 1200 тис. грн. Річний обсяг виробництва продукції – 100 тис. виробів. Вибрати кращий варіант за терміном окупності додаткових

капіталовкладень, прийнятна величина якого для підприємства – не більше двох років.

Задача 7

Витрати на модернізацію технологічної лінії в цеху складають 84 тис. грн. При цьому планується знизити собівартість одиниці продукції з 360 грн. до 345 грн. Річний випуск продукції в цеху – 20 тис. одиниць. Оцінити ефективність модернізації технологічної лінії по терміну окупності капіталовкладень. Прийнятний для підприємства термін окупності – до 1,5 року.

Тема 7. План по праці і заробітної плати

Контрольні питання

1. Планування підвищення продуктивності праці.
2. Планування чисельності робітників.
3. Планування фонду заробітної плати.

Тести для самоконтролю

Тест 1. Рівень продуктивності праці характеризують такими показниками, як:

- А). Співвідношення товарної (іноді валової) продукції на одного середньооблікового працюючого за одиницю часу (рік);
- Б). Трудомісткість одиниці продукції;
- В). Обсяг нормативно-чистої продукції, що припадає на одного середньооблікового працюючого.

Г). Правильно А та Б; **Д).** Правильно А, Б, В.

Тест 2. Тарифний фонд заробітної плати підприємства складається з ..

А). Фонду заробітної плати за відрядними розцінками та фонду заробітної плати робітників, оплачуваних за погодинною системою;

Б). Фонду заробітної плати за відрядними розцінками, фонду заробітної плати робітників, оплачуваних за погодинною системою та фонду заробітної плати керівних працівників, спеціалістів і службовців.

Тест 3. У плановій діяльності підприємства розраховується такі види трудомісткості:

А). Технологічна, цехова, виробнича трудомісткість продукції;

Б). Технологічна, цехова, виробнича та повна трудомісткість продукції;

В). Технологічна, виробнича та повна трудомісткість продукції.

Тест 4. Основи складання плану по праці є ...

А). Облік всіх ресурсів і факторів зростання продуктивності праці;

Б). Визначення оптимальної чисельності та структури персоналу;

В). Обґрунтований розрахунок фонду заробітної плати;

Г). Правильні А та Б; **Д).** Усі відповіді правильні.

Тест 5. Середньооблікова чисельність працюючих визначається:

А). Діленням чисельності за кожен календарний день планованого періоду на число календарних днів;

Б). Діленням чисельності за кожен календарний місяць планованого періоду на число календарних місяців.

Тест 6. Чисельність робітників розраховується за методами по:

А). Нормам трудомісткості; Б). Нормам обслуговування обладнання; В). Календарному фонду часу;

Г). Правильно А, Б; Д). Правильно А, Б, В.

Тест 7. В обліковий склад включаються ...

А). Усі робітники, що входять до групи промислово-виробничого персоналу підприємства, у тому числі що знаходяться у відпустці, відсутні по хворобі та ін;

Б). Ті робітники, які повинні бути на роботі щодня, для забезпечення нормального ходу виробництва.

Тест 8. Чисельність робітників-відрядників ..

А). Встановлюється за штатним розкладом, де показується явочна чисельність, яка визначається за кількістю робочих місць відповідно до технології виробництва, нормами обслуговування і змінності робіт;

Б). Визначається шляхом ділення виробничої програми в нормо-годинах на планований рівень виконання норм у відсотках і корисний фонд часу одного робітника в годинах.

Тест 9. Нормальний спад працівників залежить від ...

А). Облікової чисельності; **Б).** Фактичної чисельності персоналу на початок планованого року; **В).** Відсотка убутку персоналу на рік шляхом переходу на пенсію, призову в армію та ін; **Г).** Правильно А та В; **Д).** Правильно Б та В; **Ж).** Правильно А, Б, В.

Тест 10. Продуктивність праці зростає в результаті ...

А). Кращого використання фонду робочого часу;

Б). За рахунок зменшення трудомісткості виробництва продукції;

В). Правильно А та Б; **Д).** Немає правильної відповіді.

Практичні завдання

Задача 1

Розрахуйте, скільки буде потрібно цеху робочих в планованому періоді, якщо трудомісткість продукції буде знижена на 15%,

випуск продукції зросте на 35%, виконання норм підвищиться на 10%, реальний фонд робочого часу – на 5%. (У базисному періоді чисельність робочих складала 2000 чоловік).

Задача 2

Колективу цеху належить в планованому періоді підвищити продуктивність праці на 12%. Модернізація устаткування дозволить підвищити продуктивність праці на 8%. Передбачається також зменшити нез'явлення на роботу по хворобі та іншим причинам на чотири дні. Розрахувати на скільки хвилин необхідно понизити внутрішньозмінні втрати робочого часу, з тим щоб виконати завдання по зростанню продуктивності праці. Число явних днів в базисному році – 232.

Задача 3

У плановому періоді цех припускає випустити продукції на 6,7 млн. грн і при цьому збільшити вироблення на одного робочого в рік з 80000 грн до 86000 грн. На скільки чоловік можна буде скоротити чисельність робочих і яке буде зростання продуктивності праці.

Задача 4

Розрахувати середньооблікову чисельність основних працівників, якщо планова трудомісткість виробничої програми – 2890 тис. нормо-годин, плановий фонд робочого часу – 2600 годин, плановий коефіцієнт виконання норм – 1,1.

Задача 5

У базовому періоді трудомісткість 1 тис. грн. продукції дорівнювала 200, у плановому – 205 нормо-годин; план по випуску

– 9000 тис. грн., плановий ефективний фонд робочого робітника 2700 годин і плановий відсоток виконання норм 1,1. Розрахуйте відносну економію чисельності робітників за рахунок структурних змін у виробничій програмі.

Задача 6

На підприємстві в наступному році намічено збільшити об'єм продукції, що випускається, з 44000 тис. грн. до 85000 тис. грн.; чисельність основних робочих – з 420 до 350 чол., допоміжних робочих з 130 до 150 чол, адміністративно-управлінського персоналу з 130 до 135 чоловік. Розрахувати, яким чином зміниться технологічна трудомісткість продукції, повна трудомісткість продукції, продуктивність праці.

Задача 7

У звітному році об'єм чистої продукції склав 1800 тис. грн при обліковому складі робочих 180 чоловік. У планованому році передбачається збільшення об'єму виробництва на 15% і зростання продуктивності праці на 7%.

Задача 8

У зв'язку з передбачуваному збільшенні об'єму виробництва в планованому періоді намічено збільшити чисельність працівників на підприємстві на 3%. Розрахувати скільки потрібно буде прийняти протягом року нових працівників, якщо в звітному році середньооблікова чисельність персоналу склала 8900 чоловік, а в кінці року очікується 8990 чоловік, заміна природному спаду – 5% середньооблікової чисельності.

Задача 9

У минулому році нормована трудомісткість виробу А склала 900 нормо-годин, а фактичні витрати – 700 годин. У плановому році передбачається змінити технологічний процес, що дозволить понизити трудомісткість виробу на 100 нормо-годин. На скільки відсотків підвищиться при цьому продуктивність праці, якщо в планованому періоді виконання норм передбачається на рівні 115%.

Задача 10

В минулому році обліковий склад цеху був 40 осіб. На майбутній рік планується збільшити обсяг робіт на 30%, збільшивши продуктивність праці робітників лише на 10%. Розрахуйте чисельність робітників на планований рік з урахуванням поставлених планів.

Тема 8. Планування витрат виробництва та цін

Контрольні питання

1. Поняття витрат підприємства та собівартості продукції.
2. Планування собівартості продукції.
3. Сучасні методи калькулювання продукції.
4. Планування виробничої собівартості.
5. Планування кошторису витрат на виробництво.
6. Планування витрат структурних підрозділів методом бюджетування.
7. Планування ринкових цін на підприємстві.

Тести для самоконтролю

Тест 1. План собівартості продукції розробляють в такій послідовності:

А). Складають кошторис витрат і калькулюється собівартість продукції та послуг цехів виробничої інфраструктури;

Б). Складають кошториси витрат на підготовку та освоєння виробництва продукції, відшкодування зносу спеціального інструменту та пристроїв спеціального призначення, загальновиробничих витрат по цехах основного виробництва, адміністративних витрат, витрат на збут продукції, інших операційних витрат;

В). Калькулюється собівартість одиниці продукції за видами;

Г). Розраховують собівартість всієї товарної та реалізованої продукції;

Д). Складають зведений кошторис витрат на виробництво;

Е). Складають план капітальних вкладень;

Ж). Правильно А, Б, В, Г, Д; З). Правильно А, Б, В, Г, Д, Е.

Тест 2. При внутрішньофірмовому плануванні застосовуються три методи розрахунку собівартості:

А). Нормативний, плановий, звітний;

Б). Аналітичний, нормативний, статистичний;

В). Плановий, звітний, статистичний;

Тест 3. В процесі розробки кошторису витрат на виробництво застосовують три основні методи:

А). Кошторисний, нормативний, статистичний метод;

Б). Кошторисний, зведений, калькуляційний метод;

В). Нормативний, плановий, звітний;

Г). Аналітичний, статистичний, економіко-математичний.

Тест 4. В оптову ціну постачальника включаються ..

А). Націнки збутових організацій, залізничний тариф або водний фракт, вантажно-розвантажувальні роботи та витрати на затарювання;

Б). Націнки збутових організацій, залізничний тариф або водний фракт, вантажно-розвантажувальні роботи та витрати на затарювання, рекламу та бонусні знижки;

В). Націнки збутових організацій, залізничний тариф або водний фракт, вантажно-розвантажувальні роботи та витрати на затарювання, знижки роздрібною торгівлі.

Тест 5. Альтернативні витрати використання ресурсів – це ...

А). Використовуються ресурси в кращому з інших способів їх споживання; **Б).** Економічні витрати; **В).** Усі відповіді правильні.

Тест 6. Постійними витратами називають такі витрати, величина яких...

А). Не змінюється в залежності від обсягу випуску продукції;

Б). Змінюється в залежності від обсягу випуску продукції.

Тест 7. До змінних витрат відносяться:

А). Орендна плата, витрати на освітлення, опалення, оплата адміністративно-управлінського персоналу та ін.;

Б). Сировина, матеріали, заробітна плата виробничих робітників, паливо та ін.

Тест 8. Загальні витрати – це..

А). Валові витрати; **Б).** Сума постійних і змінних витрат при кожному даному обсязі випуску продукції; **В).** Величина виробничих витрат у розрахунку на одиницю продукції;

Г). Правильно А, Б; **Д).** Правильно А, Б, В.

Тест 9. Прямі витрати являють собою ...

А). Окремі калькуляційні статті, віднесені на собівартість продукції на підставі первинних документів;

Б). Витрати, які виникають спочатку по місцях виникнення, а в кінці місяця розподіляються за видами продукції, відбиваючись у собівартості окремими статтями;

В). Витрати, які включаються в собівартість конкретних видів продукції, робіт і послуг пропорційно якійсь базі розподілу.

Тест 10. В залежності від прийнятого методу розподілу витрат у теорії та практиці використовують такі методи калькулювання:

А). Метод загальної калькуляції (нормативний); Б). Метод процесної калькуляції; В). Метод позамовної калькуляції;

В). Метод величини покриття; Г). Правильно А,Б; Д). Правильно А, Б, В; Ж). Правильно А,Б,В,Г.

Тест 11. Суть методу величини покриття полягає в тому, що ..

А). Калькуляції по окремих видах продукції становлять тільки по змінним затратам;

Б). Здійснюють угруповання витрат за виробничими процесами або підрозділами за основними статтями витрат, які охоплюють вартість матеріальних і трудових ресурсів та загальновиробничих витрат;

В). Об'єктом калькулювання та обліку є окреме замовлення, окремий контракт або партія продукції, яка складається з ідентичних зразків, що проходять однаковий технологічний процес виготовлення.

Практичні завдання

Задача 1

Визначити планову суму собівартості на квартал, якщо планування проводиться розрахунковий-аналітичним методом. При цьому умовно-постійні витрати плануються по сумі, а змінні витрати - по їх рівню в відсотках до виручки. У базисному кварталі

сума умовно-постійних витрат без амортизаційних відрахувань і відрахувань до фонду ремонту склала 10828 грн., рівень змінних витрат без фонду оплати праці та нарахування на нього – 27,21%.

Задача 2

При квартальному об'ємі реалізації 150 тис. грн. постійні витрати склали 25 тис. грн., змінні 40 тис. грн., змішані – 15 тис. грн. Як зміниться загальна сума витрат при збільшенні об'єму реалізації в наступному кварталі на 30 тис. грн., якщо сума змінних витрат збільшиться на 10%?

Задача 3

На момент укладання угоди ціна одиниці продукції нараховувала 180 тис. грн (C_0): 60% в ціні становила вартість матеріальних ресурсів ($П_m$), 20% – заробітна плата ($П_z$), 20% – інші елементи ціни (I). На кінець кварталу вартість матеріалу збільшилась на 10%, а середня заробітна плата -- на 12%. Визначити ціну одиниці продукції на кінець кварталу.

Задача 4

Підприємство за рік планує реалізувати 50 тис. приладів, виробнича собівартість приладу 24 тис. грн. Адміністративні витрати 5% від виробничої собівартості. Річні витрати по збуту 17000 тис. грн. Визначити оптову ціну приладу в плановому році.

Задача 5

Собівартість продукції дорівнює 80 тис. грн. при обсязі виробництва 40 тис. штук. Питома вага накладних витрат у собівартості продукції – 20%. Визначити зміну собівартості

одиниці продукції, якщо обсяг її виробництва планується збільшити на 40%.

Задача 6

У кондитерському цеху хлібопекарного підприємства у зв'язку з переходом на новий технологічний процес змінні витрати зменшились із 1,2 грн до 0,90 грн, а умовно-постійні збільшилися з 1000 грн до 1900 грн. Упровадження технологічного процесу потребує однакових капітальних витрат порівняно з попереднім технологічним процесом. Необхідно розрахувати: а) критичну величину річного випуску продукції; б) технологічну собівартість річного випуску продукції.

Задача 7

Вкажіть, які витрати підприємства належать до постійних, змінних або напівзмінних: а) сировину та матеріали; б) амортизація машин і устаткування; в) заробітна плата виробничого персоналу; г) плата за оренду складських приміщень; д) опалення та освітлення цехів і заводоуправління; е) витрати на гарантійне обслуговування та ремонт; ж) амортизація будівель цехів і заводоуправління; з) паливо і енергія на технологічні цілі; і) витрати на рекламу; к) витрати на телефон; л) витрати на упаковку продукції.

Задача 8

Чи слід фірмі збільшити або скоротити обсяг виробництва:

А). Якщо ринкова ціна продукту А – 120 грошових одиниць (д. е.) за 1 кг, а при збільшенні виробництва на 1 кг витрати виробника зростають на 70 д. е.; 100 д. е.; 200 д. е.;

Б). Витрати з виготовлення продукту Б збільшилися на 300 д. е. на одиницю, а ринкова ціна встановилася на рівні 150 д. е.; 300 д. е.; 360 д. е.?

Задача 9

Фірма виготовляє та реалізує один вид продукції. При постійних витратах протягом року 18 млн. д. е., при змінних прямих витратах на одиницю 870 д. е. та договірною ціною на одиницю 1380 д. е., яким повинен бути обсяг реалізації, щоб випуск цієї продукції був виправданим?

Задача 10

Заповніть порожні клітинки в таблиці.

Таблиця — Дані для задачі, тис.грн

Продажі	Змінні витрати	Постійні витрати	Сумарні витрати	Прибуток
	800		900	400
4000		500		200
3000	1700		2500	
1000		200	1000	

Тема 9. Фінансове планування на підприємстві

Контрольні питання

1. Фінансова стратегія, завдання та зміст фінансового плану.
2. Види та планування прибутку.

Тести для самоконтролю

Тест 1. Баланс доходів і витрат – це..

А). Основний фінансовий документ підприємства;

Б). Зведена характеристика фінансового стану підприємства, яка розкриває джерела формування капіталу підприємства та засоби його розміщення;

В). План використання фінансових ресурсів в поточному або плановому періоді;

Г). Усі відповіді правильні.

Тест 2. Система фінансового планування на підприємстві включає:

А). Систему бюджетного планування діяльності структурних підрозділів;

Б). Систему зведеного (комплексного) бюджетного планування діяльності підприємства;

В). Систему планово-економічних показників розвитку підприємства;

Г). Правильно А, Б; Д). Правильно А, Б, В.

Тест 3. Фінансова стратегія – це ..

А). Система довгострокових завдань фінансової діяльності підприємства та способи їх досягнення.

Б). Система поточних завдань фінансової діяльності підприємства та способи їх досягнення;

В). Складова загальної стратегії економічного розвитку;

Г). Правильно А, В; Д). Правильно Б, В.

Тест 4. Фінансове планування – це ..

А). Процес визначення обсягу фінансових ресурсів, необхідних для виробничої діяльності підприємства;

Б). Процес визначення обсягу фінансових ресурсів, необхідних для виробничої діяльності підприємства і джерел їх надходження.

Тест 5. У процесі фінансового планування використовують такі методи:

А). Балансовий; Б). Нормативний; В). Розрахунково-аналітичний;

Г). Методи економіко-математичного моделювання; Д). Усі відповіді правильні.

Тест 6. Фінансова діяльність – це діяльність, яка призводить до змін ...

А). Розміру та складу активів і пасивів підприємства;

Б). Розміру та складу власного й позикового капіталу підприємства.

Тест 7. Платіжний календар ..

А). Складається на місяць з розподілом на декади або тижні;

Б). Визначає очікувані грошові потоки по всіх напрямках і термінах їх надходження та використання;

В). Оцінює здатність підприємства своєчасно виконувати всі свої поточні фінансові зобов'язання;

Г). Визначає на кінець місяця залишок коштів або їх недолік;

Д). Усі відповіді правильні; Ж). Немає правильної відповіді.

Тест 8. Валовий прибуток (збиток) – це ..

А). Різниця між чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції (послуг) і собівартістю реалізованої продукції;

Б). Частина новоствореної вартості та одночасно показник результату фінансово-господарської діяльності підприємства.

Тест 9. Рентабельність продажів продукції – це ..

А). Показник, що характеризує величину прибутку, яку приносить підприємству кожна гривня проданої продукції;

Б). Показник, за допомогою якого можна оцінити вигідність виробництва окремих видів продукції,

Тест 10. Система фінансового планування на підприємстві включає:

А). Систему бюджетного планування діяльності структурних підрозділів;

Б). Систему зведеного (комплексного) бюджетного планування діяльності підприємства;

В). Усі відповіді правильні.

Практичні завдання

Задача 1

Підприємство 28 квітня поточного року отримало кредит на суму 40 тис. грн. строком на 5 місяців під 80% річних. Після закінчення 2-х місяців банк збільшив процентну ставку за кредит на 10%, а потім через 30 дні на 25%. Визначите суму грошових коштів, яку поверне підприємство банку 28 вересня поточного року.

Задача 2

Визначити на плановий рік прибуток підприємства, рентабельність продукції та рентабельність виробництва, якщо об'єм реалізованої продукції в оптових цінах підприємства складає 120 млн. грн., собівартість реалізованої продукції 97 млн грн. Вартість основних виробничих фондів – 65 млн. грн, нормованих оборотних коштів – 25 млн. грн.

Задача 3

Визначити прибуток від реалізації продукції, балансовий і чистий прибуток підприємства на підставі наступних даних:

- плановий випуск деталей за рік – 2000 шт.;

- оптова ціна однієї деталі – 45 грн.;
- собівартість деталі – 3 5 грн.;
- доходи від іншої реалізації за рік по підприємству – 300 грн.;
- витрати на збут – 250 грн.
- сума відсотків за банківський кредит – 820 грн.
- податок на прибуток – 25 %.

Задача 4

Собівартість одиниці продукції за звітний період складає 5 тис. грн., а на плановий період (після скорочення витрат на її виробництво) – 4 тис. грн. Ціна реалізації одиниці продукції – 7 тис. грн. Об'єм реалізації продукції за колишньою ціною – 10 тис. шт., прогнозне його збільшення при зниженні ціни одиниці продукції на 1 тис. грн. – 100 шт. Визначите розмір додаткового прибутку, який може отримати підприємство, скоротивши витрати на виробництво продукції та збільшивши об'єм реалізації за рахунок більш конкурентних цін (податки з розрахунку умовно виключені).

Задача 5

Підприємство, що застосовує метод позамовної калькуляції, протягом певного періоду часу має 100 тис.д. е. постійних загальних витрат виробництва. Заробітна плата при випуску одиниці продукту А складає 10 д. е., продукту Б – 5 д. е. Зазвичай протягом даного періоду часу випускається 3000 одиниць продукту А та 4000 одиниць продукту Б.

1. Яка норма (процентна ставка) загальних виробничих витрат по відношенню до прямих витрат?

2. Яку ставку погашення загальних витрат по виготовленню слід використовувати, щоб списати їх повністю, якщо програма випуску

продукції за звітний період варіюється таким чином: продукт А – 1000 шт., продукт Б – 6000 шт.

3. Якою має бути сума покриття, якщо ставка погашення при зміні виробничої програми залишається колишньою?

Задача 6

Підприємство ввело в дію нову технологічну лінію з виробництва товару А, яка дозволяє випускати до 180 тис. виробів на рік. Виробництво товару А розраховане на цільовий ринок, обсяг продажів у якому за попередніми оцінками повинен скласти 120 тис. виробів на рік. Розрахувати ціну товару А в точці беззбитковості виробництва, а також ціну реалізації, яка б забезпечувала 10% рентабельність виробництва. Обсяг капіталовкладень – 24 млн. грн., постійні витрати – 9 млн. грн. на рік, змінні витрати – 10.5 грн. / виріб.

Тема 10. Планування соціального розвитку підприємства та охорони навколишнього середовища

Контрольні питання

1. Планування соціального розвитку колективу.
2. Планування заходів з охорони навколишнього середовища.

Тести для самоконтролю

Тест 1. У перспективних планах економічного та соціального розвитку підприємства затверджуються довгострокові нормативи заробітної плати ..

- А). На 1 грн. прибутку; Б). На 1 грн. капітальних вкладень;

В). На 1 грн. продукції.

Тест 2. У ринкових відносинах головні соціально-економічні проблеми полягають в ..

- А). Справедливому розподілі загального багатства;
- Б). Справедливому регулюванні особистих доходів;
- В). Справедливому формуванні рівня заробітної плати;
- Г). Правильно А, Б; **Д).** Правильно А, Б, В.

Тест 3. Основним завданням плану соціального розвитку колективу є розробка і здійснення системи заходів, що забезпечує гармонійні та всебічні підвищення якості ...

А). Життя персоналу підприємства в побуті; Б). Якості умов трудової діяльності; **В).** Усі відповіді правильні.

Тест 4. Соціальне планування виступає частиною ..

- А). Стратегічного планування; Б). Тактичного плінрования;
- В).** Техніко-економічного планування; Г). Оперативно-виробничого планування.

Тест 5. План соціального розвитку колективів підприємств складається у вигляді ..

А). Річного плану з розбивкою по кварталах; **Б).** Перспективного на п'ятирічку з розбивкою завдань по роках планованого періоду;

В). Квартального плану з розбивкою по місяцях.

Тест 6. Організація управління природоохоронної діяльності, як і раніше, має належати ..

А). Директору підприємства, який проводить природоохоронну політику в умовах ринкової економіки за допомогою створеного відділу маркетингу та менеджменту;

Б). Головному інженеру підприємства, який проводить природоохоронну політику в умовах ринкової економіки за допомогою створеного відділу маркетингу та менеджменту;

В). Головному бухгалтеру, який який проводить природоохоронну політику в умовах ринкової економіки за допомогою створеного відділу маркетингу та менеджменту.

Тема 11. Економічна оцінка планів

Контрольні питання

1. Оцінка якості системи планування на підприємстві.
2. Аналіз та оцінка якості планів.
3. Використання в плануванні програмних продуктів.

Тести для самоконтролю

Тест 1. Основними оціночними показниками ефективності планової діяльності є ..

А). Абсолютні значення витрат і результатів, доходів і розрахунків, витрат і прибутку;

Б). Відносні значення витрат і результатів, доходів і розрахунків, витрат і прибутку;

В). Усі відповіді правильні.

Тест 2. Ефект показує ..

А). Ступінь досягнення деякого заданого результату;

Б). Різницю між результатами та витратами;

В). Різниця між ціною товару та його собівартістю;

Г). Різницю між плановими (нормативами) та фактичними значеннями показника;

Д). Усі відповіді правильні.

Тест 3. У ринкових умовах якість планової діяльності підприємства можна визначити ..

А). Ступенем узгодження та задоволення інтересів споживача з урахуванням наявних можливостей і обмежень ресурсів;

Б). Ступенем свобод вибору в процесі виробництва та реалізації продукції;

В). Усі відповіді правильні.

Тест 4. Кінцеві результати планової діяльності багато в чому визначаються факторами ...

А). Якістю складання економістами-менеджерами первинних планових показників соціально-економічної діяльності підприємства;

Б). Рівнем виконання прийнятих вищим керівництвом підприємства первинних планів всіма категоріями персоналу;

В). Усі відповіді правильні.

Тест 5. Коефіцієнт напруженості планів можна визначити ...

А). Шляхом порівняння відповідних показників з встановленою мірою або існуючим еталоном;

Б). Шляхом порівняння науково обґрунтованих і розрахункових планових показників;

В). Усі відповіді правильні.

Тест 6. До найважливіших напрямках досягнення якісної системи планування відносяться:

А). Удосконалення методології розвитку нормативної бази;

Б). Зростання професіоналізму персоналу;

В). Застосування комп'ютерної техніки;

Г). Стимулювання розробників і виконавців планів;

Д). Усі відповіді правильні.

Тема 12. Бізнес-планування

Контрольні питання

1. Сутність та зміст бізнес-планування.

2. Методика оцінки інвестиційних проектів.

3. Реалізація бізнес-планів на підприємстві.

Тести для самоконтролю

Тест 1. Бізнес-план - це ..

A). Комплексний плановий документ підприємницької діяльності, в якому передбачені заходи, спрямовані на реалізацію підприємницької ідеї, для отримання прибутку;

Б). Комплексний плановий документ підприємницької діяльності, в якому визначені показники щодо поліпшення фінансового стану підприємства;

В). Комплексний плановий документ підприємницької діяльності, в якому передбачені заходи, спрямовані на підвищення ринкової активності підприємства.

Тест 2. Бізнес-план може бути розроблений ..

A). Для нового підприємства; **Б).** Для вже існуючих економічних організацій; **В).** Усі відповіді правильні.

Тест 3. В основу планування інвестицій та оцінки їх ефективності покладено ..

A). Розрахунок і порівняння обсягу передбачуваних інвестицій і майбутніх доходів (грошових надходжень);

Б). Розрахунок місткості ринку та собівартості продукції;

В). Розрахунок доходів підприємства та податків з операційної діяльності.

Тест 4. Критеріями ефективності проекту є ..

A). Економічний ефект, отриманий від впровадження нових технологій;

Б). Загальна накопичена величина дисконтованих доходів та чистий приведений ефект;

В). Соціальний ефект, отриманий від впровадження нових податків;

Г). Екологічний ефект, отриманий від впровадження очисних споруд.

Тест 5. Під нормою рентабельності інвестицій (IRR) розуміють значення норми дисконту, при якій величина NPV проекту:

А). Побільше нуля; **Б).** Дорівнює нулю; В). Менше нуля.

Тест 6. Термін окупності інвестицій – це кількість років, протягом яких інвестиції повернуться інвестору у вигляді чистого доходу. Він залежить від ..

А). Рівномірності розподілу планованих доходів та одержуваних від реалізації інвестицій;

Б). Нерівномірності розподілу планованих доходів та одержуваних від реалізації інвестицій;

В). Зростання планованих доходів та одержуваних від реалізації інвестицій.

Практичні завдання

Задача 1

Необхідний об'єм інвестиції для модернізації цеху складає 100 тис. грн., собівартість одиниці продукції до модернізації виробничої потужності – 10 тис. грн., планова собівартість одиниці продукції після модернізації цеху – 8 тис. грн., річний об'єм випуску продукції – 20 тис. штук. Визначите плановий термін окупності витрат на модернізацію цеху при забезпеченні повного виробничого завантаження.

Задача 2

Обґрунтувати рішення: чи варто вкладати гроші в проект (ставка дисконтування з урахуванням ризиків рівна 20%):

Кеш-фло	0 рік	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік
По операційній діяльності		-50	100	300	300
По інвестиційній діяльності	- 300				
Баланс на кінець періоду					

1. Не фінансувати проект, оскільки $NPV = 0$, $PI = 1,00$.
2. Фінансувати проект, оскільки $NPV = 46$, $PI = 1,13$.

Задача 3

Необхідний об'єм інвестиції для модернізації цеху складає 200 тис. грн., собівартість одиниці продукції до модернізації виробничої потужності – 10 тис. грн., планова собівартість одиниці продукції після модернізації цеху – 18 тис. грн., річний об'єм випуску продукції – 20 тис. штук. Визначите плановий термін окупності витрат на модернізацію цеху при забезпеченні повного виробничого завантаження.

Задача 4

Інвестиції в базовому варіанті складають 1310 тис. грн., в планованому – 1500 тис. грн. Собівартість одиниці продукції в базовому варіанті дорівнює 50 грн., після впровадження проекту – 46 грн. Річний обсяг виробництва продукції – 25 тис. штук. Встановити кращий варіант, визначивши умовно-річну економію та термін окупності додаткових капіталовкладень, прийнятна величина якого – не більше двох років.

Задача 5

Інвестиції для створення ділянки по випуску нової продукції становлять 1840 тис. грн. Планована оптова ціна за виріб – 90 руб. при собівартості одного виробу – 68 грн. Визначити економічну ефективність створення ділянки при обсязі виробництва 95 тис. виробів на рік, якщо прийнятний термін окупності інвестицій – не більше одного року.

Задача 6

Інвестиції для створення цеху з випуску товарів народного споживання становлять 1400 тис. грн. Планована відпускна ціна – 120 грн. при собівартості виробу 98 грн. Визначити економічну ефективність будівництва цеху по випуску продукції при обсязі виробництва 40 тис. виробів на рік. Допустимий термін окупності інвестицій – 2 роки.

Задача 7

Початкові інвестиції в інноваційний проект становлять 4 млн. грн. За прогнозними розрахунками протягом трьох років фірма отримає щорічно чистий дохід у розмірі 1,5 млн. грн. Визначити, чи варто приймати позитивне рішення щодо реалізації проекту, якщо ставка дисконту протягом періоду його реалізації становить 15%. Оцінити внутрішню норму рентабельності проекту та вказати при яких умовах рефінансування капіталу проект буде залишатися економічно вигідним.

Задача 8

Визначити чисту теперішню вартість, чистий приведений дохід і зробити обґрунтування у виборі інвестиційного проекту. Вихідні дані наведені в таблиці.

Таблиця – Початкові дані для розрахунків

Показники	Інвестиційні проекти	
	А	Б
1. Обсяг інвестованих коштів, тис грн.	10000	12000
2. Сума грошового потоку за роками експлуатації, всього, тис грн.	18000	22000
У тому числі по роках:	6000	4000
1-й рік		
2-рік	6000	5000
3-рік	6000	7000
4-рік		6000

Ставка відсотка для проекту «А» становить 10%, а проекту «Б» – 15%.

Задача 9

Підприємство розглядає можливість придбання технологічного обладнання, вартість якого становить 24 млн. грн, у тому числі ПДВ. Термін його експлуатації – 5 років, амортизація нараховується за прямолінійним методом, ліквідаційна вартість устаткування дорівнює нулю. Виручка від реалізації продукції прогнозується за роками в обсягах: 8500, 8600, 9200, 9400, 9600 (тис.грн), в тому числі ПДВ. Поточні витрати за роками оцінюються таким чином: 2500 тис. грн у перший рік експлуатації обладнання з подальшим щорічним зростанням на 3,4,5,6 % відповідно. Коефіцієнт рентабельності авансованого капіталу – 23-25%., ціна авансованого капіталу – 18%. Прийнято рішення про відмову від участі в інвестиційному проектах з терміном окупності понад 4 років. Доцільний чи даний проект до реалізації?

Задача 10

Вибрати найбільш ефективний варіант модернізації обладнання за методом приведених витрат.

Таблиця – Вихідні дані для розрахунку

Показники	Варіант 1	Варіант 2
1. Виробнича собівартість річного випуску продукції, тис. грн	158,5	168,4
2. Адміністративні витрати, тыс. грн.	89,2	65,8
3. Витрати на збут, тис. грн	88,4	86,5
4. Обсяг продукції, що випускається, шт	1000	1200
5. Велічина капітальних вкладень, тис. грн	350,2	420,8

Задача 11

Визначити суму виробничого маржинального доходу, маржинального доходу, чистого прибутку, а також точку беззбитковості (точка критичного обсягу виробництва), якщо відомо: обсяг реалізації (виручки) без ПДВ – 4000 тис. грн.; вартість сировини та матеріалів – 1050 тис. грн; заробітна плата основних виробничих робітників з відрахуваннями – 850 тис. грн.; змінні невиробничі витрати – 300 тис. грн.; постійні витрати – 600 тис. грн.; обсяг продукції, що випускається, – 2000 шт.

3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Модульний контроль 1

Варіант 1

Тест 1. Сутність планування в умовах ринкової економіки полягає в ...

- А). Обґрунтуванні на підприємствах майбутніх економічних цілей їх розвитку та форм господарської діяльності;
- Б). Вибору найкращих способів здійснення діяльності;
- В). Встановлення показників виробництва, розподілу і споживання ресурсів;
- Г). Правильно А, Б; Д). Правильно А, Б, В.

Тест 2. Техніко-економічне планування передбачає ..

- А). Розробку цілісної системи показників розвитку техніки та економіки підприємства в їх єдності і взаємозалежності як за місцем, так і за часом дії;
- Б). Встановлення поточних виробничих завдань окремим цехам, ділянкам і робочим місцям, здійснення різноманітних організаційно-управлінських заходів з метою коригування процесу виробництва.

Тест 3. Яке планування спрямоване на здійснення безперервних змін у різних сферах діяльності підприємств, спирається на досягнення науки та техніки, широко застосовується експеримент і прогнозування, але мало використовують накопичений досвід?

- А). Реактивне планування; Б). Інактивне планування;
- В). Преактивне планування; Г). Інтерактивне планування.

Тест 4. Які трудові норми регламентують число підлеглих працівників у одного керівника відповідного підрозділу підприємства?

А). Норми часу; Б). Норми виробітку; В). Норми обслуговування;

Г). Норми керованості; Д). Усі відповіді правильні.

Тест 5. Основне завдання стратегічного планування на підприємствах складається з ..

А). Державного регулювання економічної політики;

Б). Обґрунтування перспективних напрямків розвитку всієї ринкової системи;

В). Обґрунтування найважливіших цілей і вироблення правильної стратегії довгострокового розвитку.

Задача 1. Визначити середньорічну потужність і рівень її використання.

Таблиця – Початкові дані

Показники	Значення, тис. грн.
Виробнича потужність на початок планованого періоду	2700
Збільшення потужності: За рахунок технічного переозброєння устаткування механічних цехів з 1 червня	250
Зменшення потужності: За рахунок зменшення режиму роботи устаткування механічних цехів з 1 травня	340
За рахунок ліквідації застарілого устаткування з 1 листопада	530
Об'єм виробництва товарної продукції в зівставних оптових цінах	330

Задача 2. Підприємство виготовляє виріб А в кількості 20 тис. шт. на рік. Норма витрат матеріалів на один виріб складає 30 грн/шт, норма запасу в днях – 15 днів. Визначити зміну нормованих оборотних коштів за умови збільшення випуску

продукції на 15% та скороченні норми витрати на 5% в плановому році.

Задача 3. Визначити потребу в болтах на плановий період, якщо норми витрат немає, фактичні витрати за минулий рік склали 8 т. У плановому періоді обсяг виробництва збільшиться на 20%. Необхідно забезпечити економію матеріалів на 5%.

Варіант 2

Тест 1. План містить такі етапи, як:

А). Визначення цілей і завдань; Б). Визначення шляхів і засобів їх реалізації; В). Визначення ресурсів, необхідних для виконання поставлених завдань; Г). Підтримання пропорційності між окремими елементами виробництва; Д). Організація виконання плану; Е). Контроль; Ж). Усі відповіді правильні.

Тест 2. Оперативно-виробниче планування передбачає:

А). Розробку цілісної системи показників розвитку техніки та економіки підприємства в їх єдності та взаємозалежності як за місцем, так і за часом дії;

Б). Встановлення поточних виробничих завдань окремим цехам, ділянкам і робочим місцям, здійснення різноманітних організаційно-управлінських заходів з метою коригування процесу виробництва.

Тест 3. Яке планування полягає в проектуванні бажаного майбутнього і вишукуванні шляхів його побудови, зосереджується на підвищенні результативності з часом, його мета максимізувати свою здатність навчатися й адаптуватися або розвиватися?

А). Реактивне планування; Б). Інактивне планування;

В). Преактивне планування; Г). Інтерактивне планування.

Тест 4. У плановій діяльності підприємства застосовується:

А). Технологічна трудомісткість продукції; Б). Цехова трудомісткість продукції; В). Виробнича трудомісткість; Г). Повна трудомісткість продукції; Д). Правильні відповіді А, Б, В;

Ж). Правильні відповіді А, Б, В, Г; 3). Правильні відповіді А, В, Г.

Тест 5. У ході прогнозування нової продукції для оцінки її конкурентоспроможності застосовується система наступних показників:

А). Одинична або приватна, характеризує відсоткове відношення величини будь-якого технічного або економічного параметру цього товару до відповідного параметру товару-конкурента;

Б). Групова або зведена, що об'єднує індивідуальні показники за однаковими групами параметрів, наприклад технологічні, економічні;

В). Інтегральна, що представляє кількісну характеристику конкурентоспроможності товару у вигляді відношення суми групового показника по окремим параметрам;

Г). Усі відповіді правильні.

Задача 1. У цеху 4 апарати. Операція сушки продовжується 6,5 години. Разове завантаження в один апарат 560 кг. Виробництво безперервне, але із зупинками в святкові дні. Час простою одного апарату в режимі 970 годин у рік. Визначити виробничу потужність на плановий рік.

Задача 2. Підприємство має пропозицію від трьох постачальників про постачання комплектуючих деталей. Якість комплектуючих деталей однакова. Терміни постачання у всіх випадках – один тиждень. Всі постачальники надають різні знижки. Для оплати готівкою в другій пропозиції потрібно узяти кредит у

розмірі закупівельної ціни на 14 днів і платити відсотки. Процентна ставка за кредит – 9%. Визначити найвигіднішу пропозицію.

Таблиця – Характеристика пропозицій

Умови постачань	Значення, грн.
1 пропозиція	
Форма оплати – безготівковий розрахунок. Термін оплати – 14 днів. Транспортні витрати включені. Прейскурантна ціна – мінус 9% знижки за об'єм постачання. Цільова закупівельна ціна – мінус 5% знижки за комплектність. Закупівельна ціна	380 ?
2 пропозиція	
Форма оплати – передоплата за готівковий розрахунок. Термін оплати – 14 днів. Транспортні витрати включені. Прейскурантна ціна Закупівельна ціна	346,35 ?
3 пропозиція	
Форма оплати – безготівковий розрахунок. Термін оплати – 30 днів. Прейскурантна ціна – мінус 5% знижки за об'єм постачання. Закупівельна ціна при оплаті готівкою плюс фрахт транспортних засобів. Закупівельна ціна	360 15,0 ?

Задача 3. Визначити показники оборотності оборотних коштів та їх вивільнення, якщо при запланованому випуску продукції в розмірі 60 тис. грн та нормативі оборотних коштів 15 тис. грн, їх фактичне значення склали відповідно 90 тис. грн. та 12 тис. грн.

Варіант 3

Тест 1. Планування внутрішньовиробничої діяльності включає:

- А). Обґрунтування мети та формування стратегії;
- Б). Планування роботи та проектування операцій;
- В). Організація, координація та мотивація планової діяльності;
- Г). Контроль планів, оцінка результатів, коректування планів;
- Д). Правильно А, Б; Ж). Правильно Б, В; З). Правильно А, Б, В, Г.

Тест 2. Тактичне планування полягає в ..

А). Обґрунтуванні завдань і засобів, необхідних для досягнення заздалегідь встановлених або традиційних цілей (наприклад, завоювати лідерство на ринку збуту продукції).

Б). У виборі і обґрунтуванні коштів, завдань і цілей для досягнення заданих або поточних для підприємства результатів.

Тест 3. Ким були вперше сформульовані загальні принципи планування?

А). Р. Л Акофф; Б). А. Файолем; В). Й.Шумпетером.

Тест 4. Які норми визначають плановану величину витрати основних матеріалів, палива, електроенергії та інших витрат, необхідних для виробництва одиниці продукції або послуги?

А). Норматив використання видатків; Б). Норми витрат предметів праці; В). Норматив витрат засобів праці і виробництва; Г). Норматив організації виробництва.

Тест 5. У процесі прогнозування нової продукції використовуються методи:

А). Експертних оцінок; Б). Балансові методи; В). Екстраполяції або статистичної оцінки; Г). Моделювання або економіко-математичні методи; Д). Правильно А, Б, В; Ж). Правильно А, В, Г; З). Правильно А, Б, В, Г.

Задача 1 . На початок планового року потужність ділянки 230 тис. т. хімічного продукту. З 1.05 вводиться в дію агрегат продуктивністю 75 тис. т. в рік, а з 1.08 вводиться ще один агрегат продуктивністю 40 тис. т. в рік і виводиться з 1.04. агрегат продуктивністю 60 тис. т. на рік. Коефіцієнт використання устаткування 0,94. Визначити планову вхідну, вихідну і середньорічну виробничі потужності ділянки та план випуску продукції.

Задача 2. Визначити показники обігу оборотних коштів та їх вивільнення , якщо при запланованому випуску продукції у розмірі 90 тис. грн. та нормативі оборотних коштів 15 тис. грн., їх фактичне значення склали відповідно 107 та 12 тис. грн.

Задача 3. Визначити на плановий рік прибуток підприємства, рентабельність продукції та рентабельність виробництва, якщо обсяг реалізованої продукції в оптових цінах підприємства становить 120 тис. грн., собівартість реалізованої продукції – 85 тис. грн., вартість основних виробничих фондів – 50 тис. грн, нормованих оборотних коштів – 15 тис. грн.

Варіант 4

Тест 1. Методологія планування на підприємствах охоплює ..

А). Сукупність теоретичних висновків, загальних закономірностей, наукових принципів, економічних положень, сучасних вимог ринку та визнаних передовою практикою методів розробки планів;

Б). Склад застосовуваних на тому чи іншому підприємстві методів, способів та прийомів обґрунтування конкретних планових показників, а також зміст, форму, структуру та порядок розробки плану.

Тест 2. Стратегічне планування полягає в:

А). Обґрунтуванні завдань та засобів, необхідних для досягнення заздалегідь встановлених або традиційних цілей (наприклад, завоювати лідерство на ринку збуту продукції);

Б). У виборі та обґрунтуванні коштів, завдань і цілей для досягнення заданих або поточних для підприємства результатів.

Тест 3. Які принципи планування були розроблені Р. Л Акоффом для ринкової економіки?

А). Принципи участі та холізму; Б). Принципи комплексності, ефективності, науковості; В). Принципи оптимальності, пропорційності, деталізації; Г). Принцип простоти та ясності;

Д). Усі відповіді правильні.

Тест 4. Основними методами розробки норм та нормативів є:

А). Метод наукового обґрунтування норм та нормативів;

Б). Розрахунково-аналітичний метод;

В). Аналітично-дослідницький метод;

Г). Експериментальний або досвідчений метод;

Д). Звітно-статистичний метод; Ж). Метод системного аналізу;

З). Усі відповіді правильні; К). Правильно А, Б, В, Г;

Л). Правильно А, Б, В, Г, Д.

Тест 5. Сукупність показників або факторів, що характеризують його силу, джерела, можливості, засоби, здібності та інші виробничі резерви, які можуть бути використані в економічній діяльності – це ..

А). Потенціал підприємства; Б). Факторний аналіз; В). Поточне планування.

Задача 1. Визначити коефіцієнт зв'язаності механічного та ливарного цехів, якщо середньорічна виробнича потужність механічного цеху – 2860 шт. виробів, а ливарного – 500 т., питома витрата литва на 1 виріб – 1,1 т.

Задача 2. Встановити розмір виробничих запасів сировини та матеріалів в плановому році, якщо відомо, що добова потреба складає 15 т. сировини, ціна якої складає 14 тис. грн /т, зокрема ПДВ. Сировина та матеріали доставляють на підприємство кожні 20 днів., тривалість транспортування – 5 дні, технологічний запас – 8 днів, а страховий запас рівний половині поточного запасу в днях.

Задача 3. Підприємства має пропозицію від трьох постачальників про постачання комплектуючих деталей. Якість комплектуючих деталей однакова. Терміни постачання у всіх випадках – один тиждень. Всі постачальники надають різні знижки. Для оплати готівкою в другій пропозиції потрібно узяти кредит у розмірі закупівельної ціни на 14 днів та платити відсотки. Процентна ставка за кредит – 6%. Визначити найвигіднішу пропозицію.

Таблиця – Характеристика пропозицій

Умови постачань	Значення, грн.
1	2
1 пропозиція	
Форма оплати – безготівковий розрахунок. Термін оплати – 14 днів. Транспортні витрати включені. Прейскурантна ціна – мінус 5% знижки за об'єм постачання.	260
Цільова закупівельна ціна – мінус 4% знижки за комплектність.	
Закупівельна ціна	?
2 пропозиція	
Форма оплати – передплата за готівковий розрахунок. Термін оплати – 14 днів. Транспортні витрати включені.	325,21
Прейскурантна ціна	
Закупівельна ціна	?

Закінчення таблиці

1	2
3 пропозиція	
Форма оплати – безготівковий розрахунок. Термін оплати – 30 днів.	
Прейскурантна ціна – мінус 3% знижки за об'єм постачання.	210
Закупівельна ціна при оплаті готівкою плюс фрахт транспортних засобів.	13,0
Закупівельна ціна	?

Варіант 5

Тест 1. Методика планування характеризує...

А). Сукупність теоретичних висновків, загальних закономірностей, наукових принципів, економічних положень, сучасних вимог ринку та визнаних передовою практикою методів розробки планів;

Б). Склад застосовуваних на тому чи іншому підприємстві методів, способів та прийомів обґрунтування конкретних планових показників, а також зміст, форму, структуру та порядок розробки плану.

Тест 2. Яке планування базується на аналізі попереднього досвіду та історії розвитку виробництва, спирається на старі організаційні форми та сформовані традиції, розглядає виробничі проблеми окремо, а не як відповідну систему?

А). Реактивне планування; Б). Інактивне планування;

В). Преактивне планування; Г). Інтерактивне планування.

Тест 3. Які трудові норми виражають необхідні або науково обґрунтовані витрати робочого часу на виготовлення одиниці продукції, виконання однієї роботи або послуги у хвилинах або годинах (хв / шт., год / шт.)?

А). Норми часу; Б). Норми виробітку; В). Норми обслуговування;

Г). Норми керованості; Д). Усі відповіді правильні.

Тест 4. У стратегічному плануванні важливу роль відіграє ..

А). Вибір економічного зростання підприємства;

Б). Рівень розвитку підприємства на майбутній довгостроковий період; В). Державне регулювання економічної політики;

Г). Обґрунтування перспективних напрямків розвитку всієї ринкової системи; Д). Правильно А, Б; Ж). Правильно В, Г;

З). Усі відповіді правильні.

Тест 5. Розвитку потенціалу підприємства включає наступні етапи:

А). Дослідження зовнішнього середовища підприємства;

Б). Оцінка структури, динаміки та ефективності використання виробничих ресурсів та можливостей підприємства, його частка або займане становище на ринку;

В). Визначення рівня конкурентоспроможності основних видів продукції, самого підприємства в цілому та його сукупного потенціалу;

Г). Аналіз наявних виробничих ресурсів і втрат економічних ресурсів на підприємстві;

Д). Вибір основної стратегії і тактики розвитку потенціалу підприємства;

Ж). Планування розвитку потенціалу підприємства з урахуванням обраних перспективних цілей і наявних обмежень ресурсів;

З). Здійснення запланованих заходів, пов'язаних із забезпеченням економічного зростання та розвитку потенціалу підприємства;

К). Правильно А, Б, В, Г, Д, Ж, З; Л). Правильно Б, В, Г, Д, Ж, З;

Задача 1. Визначити коефіцієнт зв'язаності механічного та ливарного цехів, якщо середньорічна виробнича потужність механічного цеху – 2790 шт. виробів, а ливарного – 700 т., питома витрата литва на 1 виріб – 1,3 т.

Задача 2. На початок планового року потужність ділянки 120 тис. т. хімічного продукту. З 1.03 вводиться в дію агрегат продуктивністю 90 тис. т. на рік. З 1.07 вводиться ще один агрегат продуктивність 30 тис. т. на рік і виводиться з 1.05. агрегат продуктивністю 60 тис. т. на рік. Коефіцієнт використання устаткування 0,95. Визначити планову вхідну, вихідну та середньорічну виробничі потужності ділянки та план випуску продукції.

Задача 3. Визначити показники обігу оборотних коштів та їх вивільнення, якщо при запланованому випуску продукції у розмірі 70 тис. грн. та нормативі оборотних коштів 19 тис. грн., їх фізичне значення склали відповідно 98 та 24 тис. грн.

Варіант 6

Тест 1. До завдань планування відносяться:

- А). Формулювання складу майбутніх планових проблем;
- Б). Визначення системи очікуваних небезпек або передбачуваних можливостей розвитку підприємства;
- В). Обґрунтування висунутих стратегій, цілей та завдань;
- Г). Планування основних засобів досягнення поставлених цілей та завдань;
- Д). Визначення потреби в ресурсах, планування обсягів та структури необхідних ресурсів і термінів їх надходження;
- Ж). Впровадження розроблених планів;
- З). Стимулювання розробки та впровадження планів інноваційного розвитку підприємства;

К). Контроль за виконанням планів.

Тест 2. Яке планування орієнтується на існуючий стан підприємства та не передбачає як повернення до колишнього стану, так і просування вперед?

- А). Реактивне планування; Б). Інактивне планування;
- В). Преактивне планування; Г). Інтерактивне планування.

Тест 3. Які трудові норми встановлюють необхідний обсяг виготовлення продукції за відповідний плановий період робочого часу?

А). Норми часу; Б). Норми виробітку; В). Норми обслуговування;

Г). Норми керованості; Д). Усі відповіді правильні.

Тест 4. Стратегічне планування покликане забезпечити:

А). Вибір економічного зростання підприємства;
Б). Рівень розвитку підприємства на майбутній довгостроковий період;

В). Державне регулювання економічної політики;

Г). Обґрунтування перспективних напрямків розвитку всієї ринкової системи;

Д). Правильно А, Б; Ж). Правильно В, Г; З). Усі відповіді правильні.

Тест 5. Сукупний потенціал підприємства утворюється з таких потенціалів:

А). Трудового; Б). Економічного; В). Організаційного; Г). Науково-технічного; Д). Енергетичного; Ж). Підприємницького;
З). Фінансового; К). Інформаційного; Л). Виробничого.

Задача 1. Визначити середньорічну потужність і рівень її використання.

Таблиця – Початкові дані

Показники	Значення, тис. грн.
Виробнича потужність на початок планованого періоду	1900
Збільшення потужності: За рахунок технічного переозброєння устаткування механічних цехів з 1 квітня	250
Зменшення потужності: За рахунок зменшення режиму роботи устаткування механічних цехів з 1 червня;	340
За рахунок ліквідації застарілого устаткування з 1 грудня;	440
Об'єм виробництва товарної продукції в зіставних оптових цінах	540

Задача 2. Визначити показники обігу оборотних коштів та їх вивільнення, якщо при запланованому випуску продукції у розмірі 350 тис. грн. та нормативі оборотних коштів 40 тис. грн., їх фізичне значення склали відповідно 365 та 42 тис. грн..

Задача 3. Визначити на плановий рік прибуток підприємства, рентабельність продукції та рентабельність виробництва, якщо обсяг реалізованої продукції в оптових цінах підприємства становить 180 тис. грн., собівартість реалізованої продукції – 125 тис. грн., вартість основних виробничих фондів – 50 тис. грн, нормованих оборотних коштів – 45 тис. грн.

Модульний контроль 2

Варіант 1

Тест 1. Обсяг виробництва підприємства у вартісному вираженні характеризується показниками ...

А). Товарної, валової, обсягом послуг сторонніх організацій, обсягом капітального та середнього ремонтів, рентабельністю;

Б). Товарної, реалізованої, валової та нормативно-чистої продукції.

В). Товарної, валової, незавершеним виробництвом, готовими виробами на складі, реалізованої продукцією.

Тест 2. При розрахунку обсягу реалізованої продукції враховують ...

А). Зміну залишків незавершеного виробництва на початок та кінець планованого періоду;

Б). Зміну залишків готової продукції на складі та стадії реалізації на початок і кінець планованого періоду;

В). Зміну залишків готової продукції на складі та незавершеного виробництва на початок і кінець планованого періоду.

Тест 3. У вартісній формі планована величина незавершеного виробництва на кінець періоду залежить від ..

А). Обсягу середньоденного випуску виробів; Б). Тривалості виробничого циклу; В). Собівартості виробу; Г). Коефіцієнта, що враховує співвідношення ціни та собівартості; Д). Коефіцієнта наростання витрат у незавершеному виробництві; Ж). Вірно А, Б, В, Г, Д; З). Вірно А, Б, Д.

Тест 4. Яка продукція є частиною оптової ціни, яка складається із заробітної плати, відрахувань на соціальні потреби та прибутку:

А). Товарна; Б). Реалізована; В). Нормативно-чиста; Г). Валова.

Тест 5. Вихідна виробнича потужність підприємства визначається ..

А). По наявності обладнання та чинним нормам праці на початок року;

Б). З урахуванням плану робіт з модернізації устаткування, вдосконалення технології, розширення парку обладнання та іншим факторам на кінець року.

Тест 6. Як називається коефіцієнт, який визначається відношенням собівартості виробу в незавершеному виробництві до собівартості готового виробу?

А). Коефіцієнт виконання норм; Б). Коефіцієнт наростання витрат;

В). Коефіцієнт, що враховує співвідношення собівартості та ціни.

Тест 7. Виділіть роботи, які виконує відділ матеріально-технічного забезпечення:

А). Визначає потребу підприємства в ресурсах і норми їх зберігання;

Б). Визначає ціни на продукцію та складає план реалізації;

В). Розробляє план матеріально-технічного забезпечення;

Г). Організовує складські операції та стежить за відповідністю їх якості;

Д). Забезпечує своєчасне та комплектне надходження в цехи матеріалів в межах встановлених лімітів;

Ж). Складає план проведення рекламної компанії підприємства;

Ж). Правильно А, Б, В, Г, Д, Ж; З). Правильно А, В, Г, Д, Ж;

К). Правильно А, В, Г, Д; Л). Немає правильної відповіді.

Задача 1. Скласти планову калькуляцію по виробам А та Б, розподіляючи загально виробничі витрати та витрати по утриманню й експлуатації обладнання двома методами: пропорційно основної заробітної плати та з урахуванням витрат машинно-годин на один виріб.

Таблиця – Початкові дані

Статті	Виріб А	Виріб Б
1. Виробнича програма, шт	250	180
2. Основні матеріали на виріб, грн	480	350
3. Основна зарплата виробничих робітників з нарахуваннями на виріб, грн	56	28

Загальновиробничі витрати – 290000 грн, а витрати з утримання та експлуатації устаткування – 340000 грн.

Задача 2. Розрахувати оптову ціну підприємства, якщо повна собівартість одиниці продукції 80 грн, річний обсяг реалізації 9000 од, виробничі фонди 650 тис. грн., Рентабельність виробництва – 35%.

Варіант 2

Тест 1. Усі види повністю виготовленої, комплектної продукції та напівфабрикатів, призначених для реалізації; роботи та послуги промислового характеру стороннім організаціям; продукція допоміжних цехів і господарств, призначена для реалізації; капітальний та середній ремонт обладнання й транспортних засобів свого підприємства – входять до складу ...:

А). Нормативно-чистої продукції; Б). Незавершеного виробництва;

В). Товарної продукції.

Тест 2. Незавершеним виробництвом називається ...

А). Виражена у вартісній формі, незавершена у виготовленні продукція, що знаходиться на різних стадіях виробництва у вигляді заділів, які підлягають подальшій обробці;

Б). Виражені у вартісній формі заділи сировини та матеріалів, призначених для виготовлення продукції, надання послуг, виконання робіт.

Тест 3. Продукція, вироблена підприємством за планований період незалежно від ступеня її готовності, називається ..

А). Товарною; Б). Реалізованою; В). Валовою; Г). Нормативно-чистою.

Тест 4. Максимально можливий річний випуск продукції в номенклатурі та асортименті, передбачених планом при повному використанні наявного виробничого обладнання і площ з урахуванням застосування прогресивних технологій, організації виробництва та праці – це ...

А). Річний обсяг реалізації підприємства; Б). Товарна продукція підприємства; В). Валова продукція підприємства; Г). Реалізована продукція підприємства; Д). Виробнича потужність підприємства.

Тест 5. Економію поточних витрат у виробництві внаслідок впровадження заходів визначають у вигляді таких показників ...

А). Умовно-річна економія; Б). Економія до кінця року;
В). Перехідна економія; Г). Правильно А, Б; Д). Правильно А.Б.В.

Тест 6. Перспективне планування потреби різних ресурсів на кожному підприємстві повинно орієнтуватися на ..

А). Задоволення наявного попиту на продукцію та відповідної пропозиції з максимально можливою ефективністю виробництва;

Б). Задоволення наявної пропозиції на продукцію та відповідного попиту з максимально можливою ефективністю виробництва.

Тест 7. Номенклатура матеріалів – це ..

А). Систематизований перелік матеріалів, що застосовуються на підприємстві з зазначенням їх основних властивостей, розмірів, технічних характеристик і умовних позначень;

Б). Несистематизований перелік матеріалів, що застосовуються на підприємстві з зазначенням їх основних властивостей, розмірів, технічних характеристик і умовних позначень.

Задача 1. За наведеними нижче даними звітної калькуляції собівартості продукції за минулий рік, визначити розмір зниження собівартості в результаті збільшення в плановому році продуктивності праці на 30%.

Таблиця – Початкові дані

Статті витрат	Значення, тис грн
1. Основні матеріали	350
2. Покупні напівфабрикати	180
3. Паливо та енергія на технологічні цілі	198
4. Основна заробітна плата виробничих робітників	589
5. Додаткова зарплата	55
6. Відрахування на соцстрах	
7. Витрати на утримання і експлуатацію устаткування	490
8. Умовно-постійні витрати	333

Задача 2. Виробнича собівартість виробу дорівнює 16 тис. грн., витрати по збуту за рік склали 4500 тис. грн., планова прибуток підприємства —35%, річний план реалізації виробів – 5000 шт. Визначити оптову ціну виробу.

Варіант 3

Тест 1. Обсяг товарної продукції планують у вартісному вираженні по ..

А). Чинним оптовим цінам та нормативу чистої продукції по кожній номенклатурній позиції;

Б). Порівнянними цінами та нормативу чистої продукції по кожній номенклатурній позиції;

В). Діючих та порівнянних цінах.

Тест 2. Рівень незавершеного виробництва не враховується в плані ...

А). На підприємстві із стійкою номенклатурою та коротким циклом виробництва;

Б). На підприємствах з різноманітною номенклатурою та довгим циклом виробництва;

В). На підприємствах одиничного виробництва.

Тест 3. До складу якої продукції враховують зміни залишків незакінченою продукції, напівфабрикатів, залишків незавершеного виробництва та запчастин до обладнання власного виробництва?

А). Товарної; Б). Реалізованої; В). Валової; Г). Нормативно-чистої.

Тест 4. В загальному вигляді виробнича потужність обладнання виражається залежністю ..

А). Продуктивності обладнання та дійсного фонду його роботи;

Б). Продуктивності обладнання та трудомісткості виготовлення деталей.

Тест 5. Який запас є частиною складського запасу, що забезпечує потребу цехів у матеріалах між черговими його поставками:

А). Поточний запас; Б). Страховий запас; В). Транспортний запас.

Тест 6. Планована потреба вхідних ресурсів визначається ..

А). Множиною добових обсягів випуску продукції та норм витрат відповідних матеріалів на один виріб;

Б). Множиною квартальних обсягів випуску продукції та норм витрат відповідних матеріалів на один виріб;

В). Множиною річних обсягів випуску продукції та норм витрат відповідних матеріалів на один виріб.

Тест 7. Планово-розрахункова ціна включає в оптову ціну постачальника ..

А). Націнки збутових організацій, залізничний тариф або водний фракт, вантажно-розвантажувальні роботи та витрати на затарювання;

Б). Націнки збутових організацій, залізничний тариф або водний фракт, вантажно-розвантажувальні роботи та витрати на затарювання, рекламу та бонусні знижки;

В). Націнки збутових організацій, залізничний тариф або водний фракт, вантажно-розвантажувальні роботи та витрати на затарювання, знижки роздрібної торгівлі.

Задача 1. Підприємство виготовляє виріб А в кількості 20 тис. шт на рік. Норма витрат матеріалів на один виріб складає 80 грн./шт, норма запасу в днях – 30 днів. Визначити зміну нормативу оборотних коштів за умови збільшення випуску продукції на 15% і скорочення норми витрат на 3.8% у плановому році.

Задача 2. Визначити на плановий рік прибуток підприємства, рентабельність продукції та рентабельність виробництва, якщо обсяг реалізованої продукції в оптових цінах підприємства становить 240 тис. грн., собівартість реалізованої продукції – 135 тис. грн., вартість основних виробничих фондів – 120 тис. грн, нормованих оборотних коштів – 22 тис. грн.

Варіант 4

Тест 1. Обсяг реалізованої продукції визначається як ...

А). Вартість призначених до постачання та підлягають оплаті в плановому періоді ремонтних робіт і послуг стороннім організаціям;

Б). Вартість призначених до постачання та підлягають оплаті в плановому періоді готових виробів, напівфабрикатів, виробничих послуг і робіт стороннім організаціям.

Тест 2. Рівень незавершеного виробництва на кінець планованого періоду залежить від середньоденного випуску продукції планованого в подальшому періоді та виробничого циклу виготовлення продукції в умовах ...

А). Масового та великосерійного виробництва виробів з тривалими циклами виробництва;

Б). Одиничного та дрібносерійного виробництва з короткими циклами виробництва;

В). Масового та одиничного виробництва з тривалими циклами виробництва.

Тест 3. Обсяг якої продукції визначається через показники валового і внутрішньозаводського обороту:

А). Товарної; Б). Реалізованої; В). Нормативно-чистої; Г). Валової.

Тест 4. Вхідна виробнича потужність підприємства визначається ..

А). По наявності обладнання та чинним нормам праці на початок року;

Б). З урахуванням плану робіт з модернізації устаткування, вдосконалення технології, розширення парку обладнання та іншим факторам на кінець року.

Тест 5. Виділіть підходи до вдосконалення перспективного планування ресурсів:

А). Необхідність застосовувати укрупнені ціни при визначенні потреби в економічних ресурсах;

Б). Необхідність застосовувати укрупнені методи визначення потреби в економічних ресурсах і використовувати натуральні показники витрати виробничих витрат;

В). Можливість використовувати вартісні показники витрати виробничих ресурсів і фінансових ресурсів.

Тест 6. Виділіть методи перспективного планування потреби підприємства в технологічному обладнанні:

А). Співвідношенням загальної ємності, що випускається та ефективного фонду часу роботи одиниці обладнання;

Б). Діленням сукупного обсягу виробництва продукції, робіт або послуг на продуктивність одного верстата;

В). Немає правильної відповіді; Г). Правильно А.Б.

Тест 7. Складський запас в момент чергової поставки дорівнює:

А). Сумі максимального поточного та страхового запасу;

Б). Сумі поточного та транспортного запасу;

В). Сумі максимального страхового запасу та транспортного запасу.

Задача 1. У звітному році собівартість товарної продукції склала 550,5 млн. грн., витрати на 1 грн товарної продукції – 0,75 грн. У плановому році витрати на 1 грн. продукції повинні рівнятися 0,85 грн., обсяг виробництва буде збільшений на 8%. Визначити собівартість товарної продукції в плановому році.

Задача 2. Підприємство за рік планує реалізувати 60 тис. виробів. Виробнича собівартість їх дорівнює 150 тис. грн., адміністративні витрати 5% від виробничої собівартості, річні витрати по збуту – 20 тис. грн. Визначити оптову ціну виробу, якщо відомо, що його рентабельність становить 30%.

4. РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНЕ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

Метою виконання розрахунково-графічного завдання по дисципліні «Планування та контроль на підприємстві» є закріплення отриманих студентами теоретичних знань і практичних навиків по даному курсу.

Розрахунково-графічне завдання сприяє кращому засвоєнню студентами теоретичних та практичних положень дисципліни «Планування та контроль на підприємстві».

Завдання складається з теоретичного питання, трьох розрахункових задач, що розташовані по варіантах. Четверту задачу розташовано наприкінці для усіх варіантів. Номера варіантів співпадають зі списком у групі.

4.1. Найменування теоретичних питань

1. Визначте сутність, завдання та функції планування. У чому полягає об'єктивна необхідність та доцільність планування? Назвіть принципи планування.

2. Дайте класифікацію планів та охарактеризуйте методи планування. Визначте, у чому полягає організація планової роботи на підприємстві.

3. У чому полягає сутність контролю як функції управління? Назвіть види та процес контролю.

4. Визначте психологічні аспекти контролю. Дайте характеристики ефективного контролю. Визначте види організаційних систем контролю.

5. Назвіть та охарактеризуйте види внутрішньовиробничого планування. Визначте особливості техніко-економічного планування.

6. Маркетингові дослідження потреби продукції, оцінка ємкості ринку товарів промислового виробництва. Як формується стратегія маркетингової діяльності на етапі впровадження науково-технічної продукції на ринок?

7. Визначте поняття, початкові дані і порядок розрахунку виробничих потужностей. Назвіть показники та шляхи поліпшення використання виробничих потужностей.

8. У чому полягає зміст і послідовність розробки плану виробництва і реалізації продукції? Назвіть вимірювачі і показники плану виробництва і реалізації.

9. У чому полягає планування якості і сортності продукції? Визначте порядок складання виробничої програми.

10. Визначте особливості використання економіко-математичних методів при розробці виробничої програми. Техніко-економічний аналіз виконання плану виробництва і реалізації продукції.

11. Визначте завдання, зміст і принципи календарного планування, міжцехового і внутрішньо цехового планування. Визначте сучасні особливості оперативного планування при різних типах виробництв.

12. Як розраховуються календарно-планові нормативи виробничих запасів? У чому полягає завдання і зміст плану матеріально-технічного забезпечення?

13. Яким чином здійснюється планування потреби в виробничих запасах?

14. Планування матеріально-технічного забезпечення. Аналіз виконання плану матеріально-технічного забезпечення.

15. У чому полягає зміст і завдання плану по праці? План підвищення продуктивності праці.

16. Планування балансу робочого часу одного робітника. Планування чисельності працівників.

17. Планування фонду оплати праці. Аналіз виконання плану трудових показників.

18. У чому полягають основні завдання, зміст і порядок планування собівартості продукції в умовах ринку? Охарактеризуйте методику розрахунку впливу техніко-економічних чинників на собівартість продукції.

19. Яким чином складається калькулювання собівартості окремих видів продукції? Охарактеризуйте процес планування зниження собівартості продукції.

20. Яким чином здійснюється планування прибутку і рентабельності? Яким чином здійснюється управління витратами підприємства?

21. Охарактеризуйте функції, зміст та процес планування фінансового плану. Яким чином здійснюється планування потреби в обігових коштах?

22. Охарактеризуйте процес планування розподілення прибутку. Яким чином здійснюється контроль за використанням фінансових ресурсів?

23. Дослідження фінансового стану підприємства.

24. Визначте значення бізнес-плану при обґрунтуванні інвестиційних витрат підприємства, порядок розробки бізнес-плану підприємства?

25. Яким чином здійснюється оцінка ефективності інвестиційних проектів?

4.2. Варіанти практичних завдань

Варіант 1

Завдання 1. Визначити виробничу потужність механічного цеху на плановий рік в умовах серійного виробництва.

Таблиця – Початкові дані

Показники	Група верстатів моделі			
	1	2	3	4
Норма часу на виготовлення деталей по виробках, норма-година				
А	1,67	0,15	1,1	1,84
Б	1,25	0,3	1,1	2,24
В	0,82	0,09	1,1	0,26
Г	0,56	0,09	0,24	0,22
Д	1,5	0,15	1,4	0,36
Ж	0,22	0,14	0,1	0,34
Підготовчо-завершальний час %	7	5	5	4
Среднепрогрессивний коефіцієнт виконання норм вироблення	1,2	1,25	1,1	1,18
Число верстатів	3	4	5	2
Плановані втрати часу на ремонт верстатів %	3	3	2	4

Випуск виробів: А – 6000 шт., Б–3000 шт., В – 5000 шт., Г – 6500 шт., Д – 1200 шт., Ж – 500 шт. Номінальний фонд часу роботи устаткування – 4300 ч.

Завдання 2. У плановому році завод повинен реалізувати основний продукції на суму 350 тис. грн. Крім того, заплановані до відпустки послуги на стороннім організаціям у розмірі 45 тис. грн. та виготовлення напівфабрикатів на суму 6 тис. грн., з яких у власному виробництві буде спожито 0,75 тыс.грн. Розмір незавершеного виробництва протягом року буде зменшений на 6,6

тис. грн. Визначити розмір продукції, що реалізовується, та індекс її зростання (зниження), якщо в звітному році вона склала 410 тис. грн., а також інші об'ємні показники виробництва в плановому періоді.

Завдання 3. Використовуючи матрицю БКГ сформувати продуктову стратегію підприємства.

Таблиця – Початкові дані

Види продукції	Об'єм реалізації по роках, тис. грн.		Частка ринку %	
	2009 р.	2010 р.	підприємства	Основного конкурента
Продукт А	1100	1300	34	18
Продукт Б	800	650	28	21
Продукт В	340	280	3	8
Продукт Г	1550	2500	25	21
Продукт Д	340	450	15	10
Продукт Ж	70	110	1	7
Продукт З	900	500	2	4

Примітка: 1. Як критерії при побудові двомірної матриці БКГ розглядаються: типи ринку (об'єм продажів) підприємства і відносна частка ринку. 2. Побудова матриці БКГ. Як масштаб оцінки відносних видів продукції (середнє значення в матриці) застосовуються: середній індекс темпів зростання ринку, рівний одиниці, та відносна частка ринку – середня величина в діапазоні від мінімального до максимального значення відносної частки на ринку. Діаметр круга для зображення продукту вибирається пропорційно до об'єму продукції в загальному об'ємі реалізації підприємства. 3. На основі матриці БКГ сформувати продуктову стратегію підприємства.

Варіант 2

Завдання 1. Визначити виробничу потужність ділянки збірки на плановий рік в умовах масового виробництва. Початкові дані.

Таблиця – Початкові дані

Показники	Групи верстатів моделі			
	1	2	3	4
Число верстатів	2	3	5	6
Плановані втрати часу на ремонт %	4	5	3	2
Плановані середньопрогресивні норми часу на виготовлення комплекту деталей, верстатів	3,72	4,8	4,78	3,6
Число змін роботи верстатів	2	2	2	2

Завдання 2. Розрахувати норму незавершеного виробництва в натуральному, трудовому та грошовому виразі по механічному цеху, складу заготовок і готових деталей та по виробництву в цілому для групи деталей серійного виробництва. Початкові дані. Календарно-планові та вартісні нормативи групи деталей приведені в таблиці. Собівартість 1 нормо-год. (з урахуванням витрат на зміст і експлуатацію устаткування та цехових витрат) 3 грн. Коефіцієнт паралельності виробництва в суміжних цехах $Do_{\text{пара}} = 0.5$.

Таблиця – Початкові дані

№	Розмір партії, шт	Норма часу, нормо-хв		Тривалість виробничого циклу партії деталей, днів	Розмір партії у заготовочному цеху	Собівартість, грн			Розмір партії збірки, шт
		На одну заготовку	На обробку деталі			Матеріалу на 1 заготовку	Заготовки	Деталі	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	150	5	18	5	180	0,5	0,4	1,3	28
2	170	9	16	4	400	0,4	0,8	1,2	56

Закінчення таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	250	8	13	3	700	0,6	0,85	1,3	68
4	380	7	16	6	500	0,4	0,75	1,4	74
5	150	6	9	2	400	0,35	0,55	0,95	29

Завдання 3. Визначити на плановий рік прибуток по підприємству, рентабельність продукції і рентабельність виробництва, якщо об'єм реалізованої продукції в оптових цінах підприємства складає 240 млн. грн., собівартість реалізованої продукції 157 млн грн. Вартість основних виробничих фондів – 165 млн. грн, нормованих оборотних коштів – 45 млн. грн.

Варіант 3

Завдання 1. Визначити середньорічну потужність і рівень її використання.

Таблиця – Початкові дані

Показники	Значення, тис. грн.
Виробнича потужність на початок планованого періоду	2850
Збільшення потужності: За рахунок технічного переозброєння устаткування механічних цехів з 1 червня	430
Зменшення потужності: За рахунок зменшення режиму роботи устаткування механічних цехів з 1 травня;	450
За рахунок ліквідації застарілого устаткування з 1 листопада;	380
Об'єм виробництва товарної продукції в зівставних оптових цінах	450

Завдання 2. Бригада у складі 30 чоловік відпрацювала 22 зміни та здала ВТК 44 тис. деталей. При цьому норма вироблення була

виконана на 115%. У планованому періоді намічено в результаті поліпшення організації праці та обслуговування робочих місць підвищити місячне вироблення на 8%. Яке планове завдання повинне бути встановлене бригаді в цьому випадку: число деталей, планова трудомісткість однієї деталі, відсоток виконання норм (при тій же кількості робочих місць)?

Завдання. 3. По приведених нижче даних звітної калькуляції собівартості продукції за минулий рік визначити розмір зниження собівартості в результаті збільшення в плановому році продуктивності праці на 28%.

Таблиця – Початкові дані

Статті витрат	Величина, тис. грн
1. Основні матеріали	260
2. Купувальні та комплектуючі вироби	80
3. Паливо та енергія на технологічні потреби	85
4. Основна заробітна плата виробничих робочих	232
5. Додаткова заробітна плата виробничих робочих	45
6. Відрахування на соціальне страхування	?
7. Витрати на зміст та експлуатацію устаткування	265
8. Адміністративні витрати	254
9. Витрати на збут	86

Варіант 4

Завдання 1. Конвейєр заводу працює в 2 зміни по 8 годин. Такт конвейєра – 18 мин. Технологічно неминучі перерви складають 10% режимного фонду часу. У році 252 дні. Визначити планову виробничу потужність заводу та коефіцієнт її використання, якщо фактично річний випуск складає 18000 шт. виробів.

Завдання 2. У минулому році нормована трудомісткість виробу А склала 850 нормо-годин, а фактичні витрати – 700 годин. У плановому році передбачається змінити технологічний процес, що дозволить понизити трудомісткість виробу на 100 нормо-годин. На скільки відсотків підвищиться при цьому продуктивність праці, якщо в планованому періоді виконання норм передбачається на рівні 115%.

Завдання 3. НОТ проводить дослідницьку роботу по розробці нової технології та випуску нової продукції протягом двох років. З третього року на промисловому підприємстві починається реконструкція цеху та поетапний перевід його на виробництво з послідовним нарощуванням потужностей. Передбачається використання продукції до кінця року (після початку досліджень до її морального зносу).

Таблиця – Початкові дані

Показники	Роки							
	1	2	3	4	5	6	7	8
	НДР		Реконструкція		виробництво			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Витрати на НДР і проектування, тис.грн	12	12	–	–	–	–	–	–
Витрати на освоєння, реконструкцію, тис. грн	–	–	3000	400	400	400	–	–
Річний об'єм виробництва продукції, тис. т					10	20	30	40
Собівартість 1 т нової продукції, грн					150	160	100	80

Закінчення таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Поточні витрати по експлуатації 1 т у споживача, грн					15	12	10	9
Супутні капітальні вкладення на 1 т грн					20	19	16	12
Витратна норма готової продукції (сировини) на 1 т кінцевого продукту, т					3,0	3,0	3,0	3,0
Оптова ціна 1 т кінцевої продукції					500	500	500	500
Питома вага витрат на амортизацію в собівартості нової продукції %					10	10	10	10
Витрати на амортизацію в поточних витратах у споживача, грн					2,0	2,0	2,0	2,0

Визначити економічний ефект по роках виробництва продукції та за весь її життєвий цикл.

Варіант 5

Завдання 1. У цеху 5 апарати. Операція сушки продовжується 8,4 години. Разове завантаження в один апарат 680 кг Виробництво

безперервне, але із зупинками в святкові дні. Час простою одного апарату в режимі 870 години на рік. Визначити виробничу потужність на плановий рік.

Завдання 2. У зв'язку з передбачуваному збільшенні об'єму виробництва в планованому періоді намічено збільшити чисельність тих, що працюють на підприємстві на 5%. Розрахувати скільки потрібно буде прийняти протягом року нових працівників, якщо в звітному році середньоблікова чисельність персоналу склала 9500 чоловік, в кінці року очікується 9390 чоловік, заміна природному спаду – 5% середньоблікової чисельності.

Завдання 3. Визначити ефективність впровадження організаційно-технічних заходів. У відділенні приготування складу готовий об'єм виробництва 6500 т. Облікова чисельність робочих на початок року 210 чоловік. Собівартість 1 т складу 346 грн., зокрема витрати на зміст та експлуатацію устаткування 64 грн, цехові витрати – 45 грн, адміністративні витрати – 48 грн. Оптова ціна 1 т склала 342 грн.

У планованому році передбачається провести наступні організаційно-технічні заходи:

1. З існуючих змішувачів 6 замінити на нових, продуктивність яких на 60 т вища. Заходи з 1 квітня планованого року. Витрати – 70000 грн, норма амортизаційних відрахувань 6%.

2. Впровадження автотранспорту. Термін впровадження 1 червня планованого року. В результаті впровадження скорочується чисельність робочих на 18 чоловік, середньорічна заробітна плата одного робочого 2600 грн. Витрати – 20500 грн, норма амортизаційних відрахувань 6%.

3. Визначити по кожному заходу планову, умовно-річну економію та термін окупності витрат, а по підприємству в цілому – збільшення випуску продукції, зниження собівартості продукції,

можливе зростання продуктивності праці та прибуток до та після впровадження заходів.

Варіант 6

Завдання 1. Розрахувати потужність установки на плановий рік, якщо графік роботи – дві зміни по 8 годин. Кількість апаратів в установці – 8. Вихід продукції від сировини – 58 т/ г. Тривалість капітального ремонту – 350 г., поточного – 190 г.

Завдання 2. Використовуючи матрицю БКГ сформувати продуктову стратегію підприємства.

Таблиця – Початкові дані

Види продукції	Об'єм реалізації по роках, тис. грн.		Частка ринку %	
	2009 р.	2010 р.	підприємства	Основного конкурента
Продукт А	1800	2200	32	18
Продукт Б	760	750	27	18
Продукт В	250	180	3	8
Продукт Г	1550	1800	25	21
Продукт Д	320	350	15	10
Продукт Ж	60	120	1	7
Продукт З	900	800	2	4

Примітка: 1. Як критерії при побудові двомірної матриці БКГ розглядаються: типи ринку (об'єм продажів) підприємства і відносна частка ринку. 2. Побудова матриці БКГ. Як масштаб оцінки відносних видів продукції (середнє значення в матриці) застосовуються: середній індекс темпів зростання ринку, рівний одиниці, і відносна частка ринку – середня величина в діапазоні від мінімального до максимального значення відносної частки на ринку. Діаметр круга для зображення продукту вибирається пропорційно для об'єму продукції в загальному об'ємі реалізації

підприємства. 3. На основі матриці БКГ сформувати продуктову стратегію підприємства.

Завдання 3. Колективу цеху належить в планованому періоді підвищити продуктивність праці на 19%. Модернізація устаткування дозволить підвищити продуктивність праці на 11%. Передбачається також зменшити нез'явлення на роботу по хворобі і іншим причинам на три дні. Розрахувати на скільки хвилин необхідно понизити внутрішньозмінні втрати робочого часу, з тим щоб виконати завдання по зростанню продуктивності праці. Число явних днів в базисному році – 252.

Варіант 7

Завдання 1. Визначити коефіцієнт зв'язаності механічного та літейного цехів, якщо середньорічна виробнича потужність механічного цеху – 2750 шт. виробів, а літейного – 600 т., питома витрата литва на 1 виріб – 1,2 т.

Завдання 2. Розрахувати норму незавершеного виробництва в натуральному, трудовому та грошовому виразі по механічному цеху, складу заготовок і готових деталей та по виробництву в цілому для групи деталей серійного виробництва. Календарно-планові та вартісні нормативи групи деталей приведені в таблиці. Собівартість 1 нормо-години. (з урахуванням витрат на зміст і експлуатацію устаткування та цехових витрат) 4 грн. Коефіцієнт паралельності виробництва в суміжних цехах $До_{пара} = 0.5$.

Таблиця – Початкові дані

№	Розмір партії, шт	Норма часу, нормо-хв		Тривалість виробничого циклу партії деталей, днів	Розмір партії у заготовчому цеху	Собівартість, грн			Розмір партії збірки, шт
		На одну заготовку	На обробку деталі			Матеріалу на 1 заготовку	Заготовки	Деталі	
1	130	8	17	5	180	0,3	0,4	1,3	29
2	250	6	13	4	400	0,4	0,75	1,2	54
3	350	5	11	2	600	0,7	0,65	1,3	68
4	360	4	13	6	500	0,6	0,75	1,4	74
5	110	5	8	1	400	0,2	0,55	0,9	30

Завдання 3. У перспективному плані підвищення конкурентоспроможності підприємства намічено провести в майбутні п'ять років комплекс заходів, що дозволить підвищити продуктивність праці на 70%. За рахунок впровадження нової техніки передбачається підвищити продуктивність праці робочих на 35%, тоді як вдосконалення організації праці дозволить понизити втрати робочого часу з 18% до 8%. На скільки чоловік необхідно скоротити відносну чисельність управлінського та обслуговуючого персоналу, з тим щоб забезпечити заплановане зростання продуктивності на підприємстві? (Питома вага робочих в базисному періоді складала 70%).

Варіант 8

Завдання 1. На початок планового року потужність ділянки 190 тис. т. хімічного продукту. З 1.08 вводиться в дію агрегат продуктивністю 90 тис. т. в рік. З 1.07 вводиться ще один агрегат продуктивність 60 тис. т. на рік і виводиться з 1.05. агрегат

продуктивністю 60 тис. т. на рік. Коефіцієнт використання устаткування 0,96. Визначити планову вхідну, вихідну та середньорічну виробничі потужності ділянки та план випуску продукції.

Завдання 2. Розрахуйте, скільки буде потрібно цеху робочих в планованому періоді, якщо трудомісткість продукції буде понижена на 20%, випуск продукції зростає на 45%, виконання норм підвищиться на 12%, реальний фонд робочого часу – на 8%. (У базисному періоді чисельність робочих складала 1500 чоловік).

Завдання 3. У відділенні приготування складу готовий об'єм виробництва 7700 т. Облікова чисельність робочих на початок року 260 чоловік. Собівартість 1 т складу 295 грн., зокрема витрати на зміст і експлуатацію устаткування 85 грн, цехові витрати – 65 грн, адміністративні витрати – 45 грн. Оптова ціна 1 т складала 384 грн.

У планованому році передбачається провести наступні організаційно-технічні заходи:

1. З існуючих змішувачів 8 замінити на нових, продуктивність яких на 40 т вища. Заходи з 1 квітня планованого року. Витрати – 50000 грн, норма амортизаційних відрахувань 8%.

2. Впровадження автотранспорту. Термін впровадження 1 червня планованого року. В результаті впровадження скорочується чисельність робочих на 14 чоловік, середньорічна заробітна плата одного робочого 2200 грн. Витрати – 24000 грн, норма амортизаційних відрахувань 6%.

3. Визначити по кожному заходу планову, умовно-річну економію та термін окупності витрат, а по підприємству в цілому – збільшення випуску продукції, зниження собівартості продукції, можливе зростання продуктивності праці і прибуток до та після впровадження заходів.

Варіант 9

Завдання 1. У відділенні 9 апаратів. Годинна продуктивність відділення 1,33 т. З 01.06 потужність збільшиться на 30% за рахунок монтажу додаткового апарату. Тривалість поточного ремонту – 8 діб., періодичність 74 діб. Коефіцієнт використання устаткування 0,85. Розрахувати планову середньорічну потужність відділення і випуск продукції.

Завдання 2. Підприємства має пропозицію від трьох постачальників про постачання комплектуючих деталей. Якість комплектуючих деталей однакова. Терміни постачання у всіх випадках – один тиждень. Всі постачальники надають різні знижки. Для оплати готівкою в другій пропозиції потрібно узяти кредит у розмірі закупівельної ціни на 14 днів і платити відсотки. Процентна ставка за кредит – 7%. Визначити найвигіднішу пропозицію.

Таблиця – Характеристика пропозицій

Умови постачань	Значення, грн.
1	2
1 пропозиція	
Форма оплати – безготівковий розрахунок. Термін оплати – 14 днів. Транспортні витрати включені. Прейскурантна ціна – мінус 8% знижки за об'єм постачання. Цільова закупівельна ціна – мінус 6% знижки за комплектність. Закупівельна ціна	220 ?
2 пропозиція	
Форма оплати – передплата за готівковий розрахунок. Термін оплати – 14 днів. Транспортні витрати включені Прейскурантна ціна Закупівельна ціна	 222,25 ?

Закінчення таблиці

1	2
3-є пропозиція	
Форма оплати – безготівковий розрахунок. Термін оплати – 30 днів. Прейскурантна ціна – мінус 4% знижки за об'єм постачання.	240
Закупівельна ціна при оплаті готівкою плюс фрахт транспортних засобів.	28,0
Закупівельна ціна	?

Завдання 3. Підприємство за рік планує реалізувати 80 тис. приладів, виробнича собівартість приладу 45 тис. грн. Адміністративні витрати 6% від виробничої собівартості. Річні витрати по збуту 40 тис. грн. Визначити оптову ціну приладу в плановому році.

Варіант 10

Завдання 1. У перспективному плані підвищення конкурентоспроможності підприємства намічено провести в майбутні п'ять років комплекс заходів, що дозволяє підвищити продуктивність праці на 64%. За рахунок впровадження нової техніки передбачається підвищити продуктивність праці робочих на 42%, тоді як вдосконалення організації праці дозволить понизити втрати робочого часу з 20% до 5%. На скільки чоловік необхідно скоротити відносну чисельність управлінського і обслуговуючого персоналу, з тим щоб забезпечити заплановане зростання продуктивності на підприємстві? (Питома вага робочих в базисному періоді складала 80%).

Завдання 2. НОТ проводить дослідницьку роботу по розробці нової технології та випуску нової продукції протягом двох років. З третього року на промисловому підприємстві починається

реконструкція цеху та поетапний перевід його на виробництво з послідовним нарощуванням потужностей. Передбачається використання продукції до кінця року (після початку досліджень до її морального зносу).

Таблиця – Початкові дані

Показники	Роки							
	1	2	3	4	5	6	7	8
	НДР		Реконструкція		Виробництво			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Витрати на НДР і проектування, тис.грн	12	12	–	–	–	–	–	–
Витрати на освоєння, реконструкцію, тис. грн	–	–	3000	4000	400	400	–	–
Річний об'єм виробництва продукції, тис. т					10	20	40	50
Собівартість 1 т нової продукції, грн					150	170	120	80
Поточні витрати по експлуатації 1 т у споживача, грн					17	15	12	9
Супутні капітальні вкладення на 1 т грн					20	19	16	12

Закінчення таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Витратна норма готової продукції (сировини) на 1 т кінцевого продукту, т					5,0	5,0	5,0	5,0
Оптова ціна 1 т кінцевої продукції					600	600	600	600
Питома вага витрат на амортизацію в собівартості нової продукції %					12	12	12	12
Витрати на амортизацію в поточних витратах у споживача, грн					5,0	5,0	5,0	5,0

Визначити економічний ефект по роках виробництва продукції і за важ її життєвий цикл.

Завдання 3. Определить показатели оборотности оборотных затрат та їх вивільнення, якщо при запланованому випуску продукції у розмірі 450 тис. грн і нормативі оборотних затрат 24 тис. грн, їх фактичні значення відповідно 300 та 33 тис. грн.

Варіант 11

Завдання 1. Колективу цеху належить в планованому періоді підвищити продуктивність праці на 12%. Модернізація устаткування дозволить підвищити продуктивність праці на 8%. Передбачається також зменшити нез'явлення на роботу по хворобі і

іншим причинам на шість днів. Розрахувати на скільки хвилин необхідно понизити внутрішньозмінні втрати робочого часу, з тим щоб виконати завдання по зростанню продуктивності праці. Число явних днів в базисному році – 252.

Завдання 2. На початок планового року потужність ділянки 290 тис. т. хімічного продукту. З 1.05 вводиться в дію агрегат продуктивністю 75 тис. т. в рік. З 1.08 вводиться ще один агрегат продуктивність 40 тис. т. в рік і виводиться з 1.04. агрегат продуктивністю 60 тис. т. в рік. Коефіцієнт використання устаткування 0,94. Визначити планову вхідну, вихідну і середньорічну виробничі потужності ділянки і план випуску продукції.

Завдання 3. У відділенні приготування складу готовий об'єм виробництва 7400 т. Облікова чисельність робочих на початок року 220 чоловік. Собівартість 1 т складу 285 грн., зокрема витрати на зміст і експлуатацію устаткування 25 грн, цехові витрати – 45 грн, адміністративні витрати – 36 грн. Оптова ціна 1 т складала 384 грн.

У планованому році передбачається провести наступні організаційно-технічні заходи:

1. З існуючих змішувачів 8 замінити на нові, продуктивність яких на 50 т вища. Заходи з 1 квітня планованого року. Витрати – 80000 грн, норма амортизаційних відрахувань 7%.

2. Впровадження автотранспорту. Термін впровадження 1 червня планованого року. В результаті впровадження скорочується чисельність робочих на 25 чоловік, середньорічна заробітна плата одного робочого 1900 грн. Витрати – 29000 грн, норма амортизаційних відрахувань 7%.

3. Визначити по кожному заходу планову, умовно-річну економію та термін окупності витрат, а по підприємству в цілому – збільшення випуску продукції, зниження собівартості продукції,

можливе зростання продуктивності праці і прибуток до та після впровадження заходів.

Варіант 12

Завдання 1. У плановому періоді цех припускає випустити продукції на 7,7 млн. грн та при цьому збільшити вироблення на одного робочого в рік з 80000 грн до 86000 грн. На скільки чоловік можна буде скоротити чисельність робочих та яке буде зростання продуктивності праці.

Завдання 2. НОТ проводить дослідницьку роботу по розробці нової технології та випуску нової продукції протягом двох років. З третього року на промисловому підприємстві починається реконструкція цеху та поступний перевід його на виробництво з послідовним нарощуванням потужностей. Передбачається використання продукції до кінця року (після початку досліджень до її морального зносу). Початкові дані для розрахунку ефекту наведені у таблиці.

Таблиця – Початкові дані

Показники	Роки							
	1	2	3	4	5	6	7	8
	НДР проект тування		Реконструкція		виробництво			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Витрати на НДР і проектування, тыс.грн	15	15	—	—	—	—	—	—
Витрати на освоєння, реконструкцію, тис. грн	—	—	5000	900	300	300	—	—

Закінчення таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Річний об'єм виробництва продукції, тис. т					10	10	20	30
Собівартість 1 т нової продукції, грн					220	230	200	180
Поточні витрати по експлуатації 1 т у споживача, грн					15	12	12	10
Супутні капітальні вкладення на 1 т грн					12	10	8	8
Витратна норма готової продукції (сировини) на 1 т кінцевого продукту, т					5,0	5,0	5,0	5,0
Оптова ціна 1 т кінцевої продукції					400	400	400	400
Питома вага витрат на амортизацію в собівартості нової продукції %					14	14	14	14
Витрати на амортизацію в поточних витратах у споживача, грн					4,0	4,0	4,0	4,0

Визначити економічний ефект по роках виробництва продукції і за весь її життєвий цикл.

Завдання 3. Визначити коефіцієнт зв'язаності механічного та літейного цехів, якщо середньорічна виробнича потужність механічного цеху – 2560 шт. виробів, а літейного – 800 т., питома витрата литва на 1 виріб – 1,18 т.

Варіант 13

Завдання 1. Підприємство має пропозицію від трьох постачальників про постачання комплектуючих деталей. Якість комплектуючих деталей однакова. Терміни постачання у всіх випадках – один тиждень. Всі постачальники надають різні знижки. Для оплати готівкою в другій пропозиції потрібно узяти кредит у розмірі закупівельної ціни на 14 днів і платити відсотки. Процентна ставка за кредит – 11%. Визначити найвигіднішу пропозицію. Характеристика пропозицій представлена у таблиці.

Таблиця – Початкові дані

Умови постачань	Значення, грн.
1	2
1 пропозиція	
Форма оплати – безготівковий розрахунок. Термін оплати – 14 днів. Транспортні витрати включені. Прейскурантна ціна – мінус 6% знижки за об'єм постачання. Цільова закупівельна ціна – мінус 3% знижки за комплектність. Закупівельна ціна	560 ?
2 пропозиція	
Форма оплати – передплата за готівковий розрахунок. Термін оплати – 14 днів. Транспортні витрати включені. Прейскурантна ціна Закупівельна ціна	 548,25 ?

Закінчення таблиці

1	2
3 пропозиція	
Форма оплати – безготівковий розрахунок. Термін оплати – 30 днів. Прейскурантна ціна – мінус 2% знижки за об'єм постачання. Закупівельна ціна при оплаті готівкою плюс фрахт транспортних засобів. Закупівельна ціна	580 16,0 ?

Завдання 2. У звітному році об'єм чистої продукції склав 1950 тис. грн при обліковому складі робочих 170 чоловік. У планованому році передбачається збільшення об'єму виробництва на 19% і зростання продуктивності праці на 12%. Розрахувати чисельність робочих в плановому році. Визначити виробничу потужність механічного цеху на плановий рік в умовах серійного виробництва.

Таблиця – Початкові дані

Показники	Група верстатів моделі			
	1	2	3	4
Норма часу на виготовлення деталей по виробках, норма-година				
А	3,65	3,15	2,1	4,44
Б	1,25	0,3	1,1	2,24
В	0,82	0,09	1,1	0,26
Г	0,56	0,09	0,24	0,22
Д	1,5	0,15	1,4	0,36
Ж	0,22	0,14	0,1	0,34
Підготовчо-завершальний час %	7	5	5	4
Коеф. виконання норм вироблення	1,2	1,25	1,1	1,18
Число верстатів	3	4	5	2
Плановані втрати часу на ремонт верстатів %	3	3	2	4

Випуск виробів: А – 3500 шт., Б–2000 шт., В – 4000 шт., Г – 2500 шт., Д – 1200 шт., Ж– 250 шт. Номінальний фонд часу роботи устаткування – 4600 ч.

Завдання 3. Розрахувати середньооблікову чисельність основних працівників, якщо планова трудомісткість виробничої програми – 3680 тис. нормо-години, плановий фонд робочого часу – 4800 годин, плановий коефіцієнт виконання норм – 1,17.

Варіант 14

Завдання 1. Розрахувати середньооблікову чисельність основних працівників, якщо планова трудомісткість виробничої програми – 2590 тис. нормо-години, плановий фонд робочого часу – 3900 годин, плановий коефіцієнт виконання норм – 1,2.

Завдання 2. Визначити на плановий рік прибуток по підприємству, рентабельність продукції та рентабельність виробництва, якщо об'єм реалізованої продукції в оптових цінах підприємства складає 570 млн. грн., собівартість реалізованої продукції 447 млн грн. Вартість основних виробничих фондів – 215 млн. грн, нормованих оборотних коштів – 87 млн. грн.

Завдання 3. Розрахувати норму незавершеного виробництва в натуральному, трудовому та грошовому виразі по механічному цеху, складу заготовок і готових деталей та по виробництву в цілому для групи деталей серійного виробництва. Календарно-планові та вартісні нормативи групи деталей приведені в таблиці. Собівартість 1 нормо-години (з урахуванням витрат на зміст і експлуатацію устаткування та цехових витрат) 5 грн. Коефіцієнт паралельності виробництва в суміжних цехах $Do_{пара} = 0.5$.

Таблиця – Початкові дані

№	Розмір партії, шт	Норма часу, нормо-хв		Тривалість виробничого циклу партії деталей, днів	Розмір партії у заготовочному цеху	Собівартість, грн			Розмір партії збірки, шт
		На одну заготовку	На обробку деталі			Матеріалу на 1 заготовку	Заготовки	Деталі	
1	130	7	19	5	320	0,6	0,45	1,3	35
2	180	8	13	4	400	0,78	0,73	1,25	42
3	240	9	15	3	600	0,85	0,85	1,3	55
4	280	4	16	7	700	0,83	0,65	1,4	60
5	220	5	19	2	400	0,64	0,55	0,9	38

Варіант 15

Завдання 1. У базовому періоді трудомісткість 1 тис. грн. продукції дорівнювала 400, у плановому – 405 нормо-годин; план по випуску – 9000 тис. грн., плановий ефективний фонд робочого робітника 4700 рік та плановий відсоток виконання норм 1,15. Визначити відносну економію чисельності робітників за рахунок структурних змін у виробничій програмі.

Завдання 2. По приведених нижче даним звітної калькуляції собівартості продукції за минулий рік визначити розмір зниження собівартості в результаті збільшення в плановому році продуктивності праці на 45%.

Таблиця – Початкові дані

Статті витрат	Величина, тис. грн
1	2
1. Основні матеріали	280
2. Купувальні та комплектуючі вироби	80
3. Паливо і енергія на технологічні потреби	85

Закінчення таблиці

1	2
4. Основна заробітна плата виробничих робочих	154
5.Додаткова заробітна плата виробничих робочих	16
6. Відрахування на соціальне страхування	62
7. Витрати на зміст і експлуатацію устаткування	235
8.Адміністративні витрати	154
9. Витрати на збут	36

Завдання 3. Встановити розмір виробничих запасів сировини і матеріалів в плановому році, якщо відомо, що добова потреба складає 8,5 т. вогкість, а його ціна складає 8 тис. грн/т. Сировина і матеріали доставляються на підприємства кожні 20 днів, тривалість транспортування – 3 дні, технологічний запас – 5 днів, а страховий запас рівний половині технологічного запасу в днях.

Варіант 16

Завдання. 1. Розрахуйте виробничу потужність механічного цеху на плановий рік в умовах серійного виробництва.

Таблиця – Початкові дані

Показники	Група верстатів моделі			
	1	2	3	4
1	2	3	4	5
Норма часу на виготовлення деталей по виробках, норма-година				
А	2,67	1,15	1,5	1,84
Б	1,25	0,3	1,1	2,24
В	0,82	0,09	1,1	0,26
Г	0,56	0,09	0,24	0,22
Д	1,5	0,15	1,4	0,36
Ж	0,22	0,14	0,1	0,34

Закінчення таблиці

1	2	3	4	5
Підготовчо-завершальний час %	5	4	5	4
Среднепрогрессивний коеф. Виконання норм вироблення	1,2	1,25	1,1	1,18
Число верстатів	4	4	5	2
Плановані втрати часу на ремонт верстатів %	2	3	2	4

Випуск виробів: А – 7500 шт., Б–3000 шт., В – 6000 шт., Г – 2500 шт., Д – 3000 шт., Ж-250 шт. Номінальний фонд часу роботи устаткування – 3580 ч.

Завдання. 2. По приведених нижче даним звітної калькуляції собівартості продукції за минулий рік розрахуйте розмір зниження собівартості в результаті збільшення в плановому році продуктивності праці на 55%.

Статті витрат	Величина, тис. грн
1. Основні матеріали	210
2. Купувальні і комплектуючі вироби	40
3. Паливо і енергія на технологічні потреби	85
4. Основна заробітна плата виробничих робочих	154
5. Додаткова заробітна плата виробничих робочих	16
6. Відрахування на соціальне страхування	68
7. Витрати на зміст і експлуатацію устаткування	235
8. Адміністративні витрати	157
9. Витрати на збут	135

Завдання. 3. Визначити на плановий рік прибуток по підприємству, рентабельність продукції та рентабельність виробництва, якщо об'єм реалізованої продукції в оптових цінах підприємства складає 420 млн. грн., собівартість реалізованої

продукції 315 млн грн. Вартість основних виробничих фондів – 125 млн. грн, нормованих оборотних коштів – 95 млн. грн.

Варіант 17

Завдання 1. Використовуючи матрицю БКГ сформувати продуктову стратегію підприємства.

Таблиця – Початкові дані

Види продукції	Об'єм реалізації по роках, тис. грн.		Частка ринку %	
	2012 р.	2013 р.	підприємства	Основного конкурента
1	2	3	4	5
Продукт А	2900	2100	38	18
Продукт Б	700	650	28	21
Продукт В	130	180	3	8
Продукт Г	1670	2500	25	21
Продукт Д	220	450	13	10
Продукт Ж	60	100	1	5
Продукт З	700	500	2	4

Примітка: 1. Як критерії при побудові двомірної матриці БКГ розглядаються: типи ринку (об'єм продажів) підприємства та відносна частка ринку. 2. Побудова матриці БКГ. Як масштаб оцінки відносних видів продукції (середнє значення в матриці) застосовуються: середній індекс темпів зростання ринку, рівний одиниці, та відносна частка ринку – середня величина в діапазоні від мінімального до максимального значення відносної частки на ринку. Діаметр круга для зображення продукту вибирається пропорційно для об'єму продукції в загальному об'ємі реалізації

підприємства. 3. На основі матриці БКГ сформувати продуктову стратегію підприємства.

Завдання 2. Визначити середньорічну потужність і рівень її використання.

Таблиця – Початкові дані

Показники	Значення, тис. грн.
Виробнича потужність на початок планованого періоду	2500
Збільшення потужності: За рахунок технічного переозброєння устаткування механічних цехів з 1 січня	350
Зменшення потужності: За рахунок зменшення режиму роботи устаткування механічних цехів з 1 квітня;	840
За рахунок ліквідації застарілого устаткування з 1 грудня;	930
Об'єм виробництва товарної продукції в зіставних оптових цінах	330

Завдання 3. На підприємстві в наступаючому році намічено збільшити об'єм продукції, що випускається, з 44000 тис. грн.. до 85000 тис. грн..; чисельність основних робочих – з 420 до 350 чіл., допоміжних робочих з 130 до 150 чіл, адміністративно-управлінського персоналу з 130 до 135 чоловік. Визначити, як зміниться технологічна трудомісткість продукції, повна трудомісткість продукції, продуктивність праці.

Варіант 18

Завдання 1. Виручка від реалізації компанії АБС в січні склала 54000 грн.; у подальші місяці очікується її приріст з темпом 3% в місяць. Витрати сировини складають 30% об'єму реалізації. Сировина купується за місяць до моменту його споживання та

оплачується через два місяці після отримання. Розрахуйте відтік грошових коштів в червні, пов'язаний з придбанням сировини.

Завдання 2. По приведених нижче даним звітної калькуляції собівартості продукції за минулий рік визначити розмір зниження собівартості в результаті збільшення в плановому році продуктивності праці на 15%.

Таблиця – Початкові дані

Статті витрат	Величина, тис. грн
1. Основні матеріали	450
2. Купувальні і комплектуючі вироби	30
3. Паливо і енергія на технологічні потреби	85
4. Основна заробітна плата виробничих робочих	254
5. Додаткова заробітна плата виробничих робочих	136
6. Відрахування на соціальне страхування	?
7. Витрати на зміст і експлуатацію устаткування	235
8. Адміністративні витрати	154
9. Витрати на збут	126

Завдання 3. Виробнича собівартість виробу рівна 520 грн. Витрати в перший день виробничого циклу складають 150 грн. Впродовж решти днів витрати розподіляються рівномірно. Визначити коефіцієнт наростання витрат.

Варіант 19

Завдання 1. У перспективному плані підвищення конкурентоспроможності підприємства намічено провести в майбутні п'ять років комплекс заходів, що дозволяє підвищити продуктивність праці на 50%. За рахунок впровадження нової техніки передбачається підвищити продуктивність праці робочих на 26%, тоді як вдосконалення організації праці дозволить

понижити втрати робочого часу з 15% до 5%. На скільки чоловік необхідно скоротити відносну чисельність управлінського та обслуговуючого персоналу, з тим щоб забезпечити заплановане зростання продуктивності на підприємстві? (Питома вага робочих в базисному періоді складала 60%).

Завдання 2. Визначити середньорічну потужність і рівень її використання.

Таблиця – Початкові дані

Показники	Значення, тис. грн.
Виробнича потужність на початок планованого періоду	2800
Збільшення потужності: За рахунок технічного переозброєння устаткування механічних цехів з 1 червня	260
Зменшення потужності: За рахунок зменшення режиму роботи устаткування механічних цехів з 1 травня;	240
За рахунок ліквідації застарілого устаткування з 1 листопада;	630
Об'єм виробництва товарної продукції в зіставних оптових цінах	530

Завдання 3. Яку суму витрат на збут необхідно отримати підприємству в плановому кварталі, щоб при виручці від реалізації 400 тис. грн. та рівні фактичних витрат 278 тис. грн. забезпечити балансовий прибуток 80 тис. грн.?

Варіант 20

Завдання 1. При квартальному об'ємі реалізації 530 тис. грн. постійні витрати склали 68 тис. грн., змінні 90 тис. грн., змішані, – 26 тис. грн. Як зміниться загальна сума витрат при збільшенні

об'єму реалізації в наступному кварталі на 20 тис. грн., якщо сума змінних витрат збільшиться на 13%?

Завдання 2. Використовуючи матрицю БКГ сформувати продуктову стратегію підприємства.

Таблиця – Початкові дані

Види продукції	Об'єм реалізації по роках, тис. грн.		Частка ринку %	
	2009 р.	2010 р.	підприємства	Основного конкурента
Продукт А	2500	2300	34	18
Продукт Б	600	650	28	21
Продукт В	150	180	3	8
Продукт Г	1550	2500	25	21
Продукт Д	220	450	15	10
Продукт Ж	60	100	1	7
Продукт З	900	400	2	4

Примітка: 1. Як критерії при побудові двовірної матриці БКГ розглядаються: типи ринку (об'єм продажів) підприємства та відносна частка ринку. 2. Побудова матриці БКГ. Як масштаб оцінки відносних видів продукції (середнє значення в матриці) застосовуються: середній індекс темпів зростання ринку, рівний одиниці, і відносна частка ринку – середня величина в діапазоні від мінімального до максимального значення відносної частки на ринку. Діаметр круга для зображення продукту вибирається пропорційно для об'єму продукції в загальному об'ємі реалізації підприємства. 3. На основі матриці БКГ сформувати продуктову стратегію підприємства.

Завдання 3. Визначите швидкість оборотності оборотних коштів підприємства за рік, а також тривалість одного обороту, якщо

собівартість реалізованих за розрахунковий період продукції та послуг складає 2450 тис. грн., а середня сума оборотних коштів, що знаходяться в його розпорядженні, – 1600 тис. грн.

Варіант 21

Завдання 1. Визначити середньорічну потужність і рівень її використання.

Таблиця – Початкові дані

Показники	Значення, тис. грн.
Виробнича потужність на початок планованого періоду	2500
Збільшення потужності: За рахунок технічного переозброєння устаткування механічних цехів з 1 липня	350
Зменшення потужності: За рахунок зменшення режиму роботи устаткування механічних цехів з 1 вересня;	840
За рахунок ліквідації застарілого устаткування з 1 квітня;	930
Об'єм виробництва товарної продукції в зіставних оптових цінах	1830

Завдання 2. Випуск товарної продукції за рік склав 388940 грн., вартість основних виробничих фондів 134208 грн. Визначити фондівдачу та фондомісткість.

Завдання 3. Розрахувати середньооблікову чисельність основних працівників, якщо планова трудомісткість виробничої програми – 2690 тис. нормо-годин, плановий фонд робочого часу – 3840 годин, плановий коефіцієнт виконання норм – 1,21.

Варіант 22

Завдання 1. Виробнича собівартість виробу рівна 650 грн. Витрати в перший день виробничого циклу складають 170 грн. Впродовж решти днів витрати розподіляються рівномірно. Визначити коефіцієнт наростання витрат.

Завдання 2. Розрахувати норму незавершеного виробництва в натуральному, трудовому та вартісному виразі по механічному цеху, складу заготовок і готових деталей та по виробництву в цілому для групи деталей серійного виробництва. Календарно-планові та вартісні нормативи групи деталей приведені в таблиці. Собівартість 1 нормо-години (з урахуванням витрат на зміст і експлуатацію устаткування та цехових витрат) 8 грн. Коефіцієнт паралельності виробництва в суміжних цехах $Do_{пара} = 0.5$.

Таблиця – Початкові дані

№	Розмір партії, шт	Норма часу, нормо-мін		Тривалість виробничого циклу партії деталей, днів	Розмір партії у заготовчому цеху	Собівартість, грн			Розмір партії збірки, шт
		На одну заготовку	На обробку деталі			Матеріалу на 1 заготовку	Заготовки	деталі	
1	130	12	18	5	180	0,3	0,4	1,25	28
2	250	6	17	4	400	0,54	0,81	1,25	56
3	350	7	12	5	800	0,6	0,85	1,3	65
4	360	6	15	6	600	0,5	0,75	1,4	70
5	110	5	9	2	300	0,3	0,55	0,95	28

Завдання 3. Розрахувати показники оборотності оборотних коштів та їх вивільнення, якщо при запланованому випуску продукції у розмірі 280 тис. грн і нормативі оборотних коштів 15 тис. грн, їх фактичні значення відповідно 189 та 73 тис. грн.

Варіант 23

Завдання 1. Необхідний об'єм інвестиції для модернізації цеху складає 600 тис. грн., собівартість одиниці продукції до модернізації виробничої потужності – 40 тис. грн., планова собівартість одиниці продукції після модернізації цеху – 35 тис. грн., річний об'єм випуску продукції – 30 тис. штук. Визначите плановий термін окупності витрат на модернізацію цеху при забезпеченні повного виробничого завантаження.

Завдання 2. У звітному році об'єм чистої продукції склав 2480 тис. грн при обліковому складі робочих 160 чоловік. У планованому році передбачається збільшення об'єму виробництва на 25% та зростання продуктивності праці на 10%. Розрахувати чисельність робочих в плановому році. Визначити виробничу потужність механічного цеху на плановий рік в умовах серійного виробництва.

Таблиця 1 – Початкові дані

Показники	Група верстатів моделі			
	1	2	3	4
1	2	3	4	5
Норма часу на виготовлення деталей по виробках, норма-година				
А	1,54	0,35	1,18	1,65
Б	1,28	0,34	1,17	2,84
В	1,82	1,09	1,15	1,26
Г	1,56	1,15	1,34	1,25
Д	1,58	1,15	1,42	1,36
Ж	0,22	0,14	0,1	0,34
Підготовчо-завершальний час %	7	5	5	4
Коеф. виконання норм вироблення	1,2	1,25	1,1	1,18
Число верстатів	3	4	5	2
Плановані втрати часу на ремонт верстатів %	3	3	2	4

Випуск виробів: А – 6500 шт., Б–4000 шт., В – 7000 шт., Г – 4500 шт., Д – 200 шт., Ж – 300 шт. Номінальний фонд часу роботи устаткування – 4200 годин.

Завдання 3. На початок планового року потужність ділянки 480 тис. т. хімічного продукту. З 1.07 вводиться в дію агрегат продуктивністю 94 тис. т. в рік. З 1.09 вводиться ще один агрегат продуктивністю 120 тис. т. в рік та виводиться з 1.06. агрегат продуктивністю 80 тис. т. в рік. Коефіцієнт використання устаткування 0,92. Визначити планову вхідну, вихідну, середньорічну виробничі потужності ділянки та план випуску продукції.

Варіант 24

Завдання 1. Визначити об'єм виручки від реалізації продукції по підприємству на планований рік методом прямого рахунку, виходячи з таких даних.

Таблиця – Початкові дані

Виріб	План виробництва на рік, тис. шт	Залишок на початок планованого	Залишок на кінець планованого року, тис.	Оптова ціна за одиницю, грн.
А	1200	37	15	16,18
Б	2120	42	29	13,85
В	2148	13	21	17,24
Г	1716	15	20	1,65
Д	16	-	-	25,00

Завдання 2. У зв'язку з передбачуваному збільшенні об'єму виробництва в планованому періоді намічено збільшити чисельність тих, що працюють на підприємстві на 6%. Розрахувати

скільки потрібно буде прийняти протягом року нових працівників, якщо в звітному році середньооблікова чисельність персоналу склала 1560 чоловік, в кінці року очікується 1590 чоловік, заміна природному спаду – 7% середньооблікової чисельності.

Завдання 3. Підприємство 28 березня поточного року отримало кредит на суму 55 тис. грн. строком на 6 місяців під 40% річних. Після закінчення 2-х місяців банк збільшив процентну ставку за кредит на 10%, а потім через 30 дні на 25%. Визначите суму грошових коштів, яку поверне підприємство банку 28 вересня поточного року.

Варіант 25

Завдання 1. Визначити об'єм реалізації продукції в планованому році за наступними даними.

Таблиця –Товарна продукція в планованому році

Вир	Кількість, шт.	Оптова ціна за одиницю, грн.
А	2400	400
Б	8560	2100
У	13100	1700

1. Залишки продукції на кінець планованого року - 5,6% річного об'єму товарної продукції.

2. Залишки продукції за виробничою собівартістю на початок планованого періоду – 780 тис. грн.

3. Коефіцієнт перерахунку об'єму продукції за виробничою собівартістю в об'єм по оптових цінах – 1,75.

Завдання 2. У минулому році нормована трудомісткість виробу А склала 1200 нормо-годин, а фактичні витрати – 1120 годин. У плановому році передбачається змінити технологічний процес, що

дозволить понизити трудомісткість виробу на 100 нормо-годин. На скільки відсотків підвищиться при цьому продуктивність праці, якщо в планованому періоді виконання норм передбачається на рівні 121%.

Завдання 3. На підприємстві в наступаючому році намічено збільшити об'єм продукції, що випускається, з 25000 тис. грн. до 35000 тис. грн. ; чисельність основних робочих – з 330 до 380 чол., допоміжних робочих з 130 до 170 чол, адміністративно-управлінського персоналу з 130 до 135 чоловік. Визначити, як зміниться технологічна трудомісткість продукції, повна трудомісткість продукції, продуктивність праці.

Завдання для всіх варіантів

Завдання 4. Ритмічність випуску продукції. У цеху хімічного заводу випускається два види продукції – продукція А та продукція Б. Суточні завдання випуску продукції на місяць встановлені з урахуванням забезпечення рівномірної роботи виробництва. Режимом роботи цеху передбачає щодобові зупинки устаткування для проведення профілактичного огляду та ремонту, що знаходиться в дзеркальному віддзеркаленні в об'ємах випуску продукції, в календарних планах на добу. У таблиці 1 дані планові та фактичні величини щодобового випуску продукції в тоннах.

Таблиця 1 – Добові завдання і фактичний випуск продукції А та Б

Дні місяця	Продукція А		Продукція Б	
	Запланована	За звітом	Запланована	За звітом
1	2	3	4	5
1	454	459	620	618
2	460	453	625	627

Закінчення таблиці 1

3	430	425	628	615
4	445	440	630	620
5	448	450	627	615
6	453	452	640	620
7	462	450	635	625
8	481	470	624	620
9	440	445	637	630
10	450	448	624	630
Усього 1 декада				
11	453	450	625	620
1	2	3	4	5
12	448	449	626	615
13	453	445	630	610
14	447	444	628	615
15	455	450	630	620
16	456	460	625	618
17	446	455	640	625
18	462	455	640	625
19	460	450	650	630
20	458	446	652	628
Усього 2 декада				
21	444	452	651	660
22	445	455	655	665
23	450	458	654	664
24	452	459	656	640
25	457	468	658	668
26	454	455	653	669
27	450	453	652	659
28	450	460	657	663
29	451	461	651	661
30	459	465	658	667
Усього 3 декада				
Усього за місяць				

Ціна 1 т А та Б представлена в таблиці 2 по варіантах.

Таблиця 2 – Ціна 1 т продукції А та Б (грн.)

Варіанти	Продукція А	Продукція В
1	680	425
2	780	535
3	655	558
4	725	529
5	644	518
6	675	595
7	712	458
8	875	587
9	615	415
10	722	465
11	695	570
12	740	560
13	660	452
14	584	451
15	328	389
16	489	521
17	348	310
18	345	320
19	485	433
20	225	256
21	687	705
22	750	711
23	720	708
24	652	668
25	459	432

На основі приведених даних визначити плановий і фактичний випуск продукції в натуральному і вартісному виразі в кожній декаді і за місяць. Вся продукція підлягає реалізації і на сторону в якості товарною, користуючись приведеними даними визначити відсоток виконання планових завдань по днях, декадам і за звітний місяць по кожному продукту окремо і по товарній продукції, належній реалізації. Визначити питоме значення планових і звітних декадних випусків в місячному об'ємі виробництва (по кожному виду і товарній продукції в цілому).

Розрахувати коефіцієнт ритмічності по днях, декадах та місяцях по кожному продукту окремо та по товарній продукції, що реалізовується на сторону. Зробити висновки про характер виконання планових завдань і ритмічності випуску продукції за звітний місяць.

Методичні вказівки. Користуючись умовними цінами на продукцію і випуском її в натуральному вимірюванні, визначити планові та фактичні об'єми виробництва у вартісному виразі, потім розрахувати декадні показники та місячний випуск. Виконання планових завдань у відсотках визначається шляхом порівняння фактичного випуску з плановим. Коефіцієнти ритмічності розраховуються шляхом порівняння фактичних випусків продукції в межах планових завдань з плановими завданнями. Для розрахунку коефіцієнта ритмічності можна використовувати наступні формули:

$$До_p = B_{ф.пл.} / B_{пл.},$$

де $До_p$ – коефіцієнт ритмічності; $B_{ф.пл.}$ – фактичний випуск продукції в межах плану; $B_{пл.}$ – плановий випуск продукції.

При розрахунках коефіцієнта ритмічності по окремих видах продукції можна користувати об'єкти виробництва як в натуральному, так і у вартісному виразі. Для використання

коефіцієнта по всій товарній продукції використовуються об'єми випуску продукції у вартісному виразі.

Для виконання всіх розрахунків рекомендується побудувати та використовувати відповідні таблиці, в яких повинні знайти віддзеркалення об'єми випуску продукції у вартісному виразі, рівні виконання планових завдань і коефіцієнтів ритмічності. Всі ці показники можуть бути розраховані в єдиній таблиці, але вона буде дуже громіздкою, тому рекомендується для виконання розрахунків побудувати 2–3 таблиці.

Виводи про характер ритмічності випуску продукції зробити на основі порівняння показників виконання планових завдань і коефіцієнтів ритмічності по декадах і за місяць.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Основна

1. Горемыкин В. А. Планирование на предприятии: учебник / В.А. Горемыкин. – М.: Информ.-издат. дом. «Филинь», 2004. – 520 с.
2. Ильин А. И. Планирование на предприятии: учеб. / А.И.Ильин. – Мн.: Новое знание, 2001. – 635 с.
3. Антонец А.В. Организация, планирование и управление деятельности промышленного предприятия / А. В. Антонец, Н. А. Белов, С. М. Бухало и др.; Под ред. С. М. Бухало. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Вища шк., 1989. – 472 с.
4. Орлов О. О. Планування діяльності промислового підприємства: підруч. / О.О.Орлов. – К.: Скарби, 2002. – 336 с.
5. Турченко М. О. Планування діяльності підприємства /М.О.Турченко, Є.А.Зінь. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 320 с.
6. Белов М. А. Планування діяльності підприємства: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Белов М. А., Євдокимова Н. М., Москалюк В. Є. та ін.; за заг. ред. Москалика В. Є. – К.: КНЕУ, 2002. – 252 с.
7. Древаль О.Ю. Планування діяльності підприємства: конспект лекцій / Укладач О.Ю.Древаль. – Суми: Вид-во СумДУ, 2008. – 146 с.

2. Додаткова

1. Закон України «Про підприємства в Україні» // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 24.
2. Закон України «Про оплату праці» // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – № 17.
3. Агафонова Л. Г. В. Підготовка бізнес-плану: практикум. / Л.Г. Агафонова, О.В.Рога – К.: Знання, КОО, 1999. – 158 с.

4. Алексеева М. М. Планирование деятельности фирмы / М.М. Алексеева. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 248 с.
5. Анискин Ю. П. Планирование и контроллинг: учебник. / Ю.П. Анискин, А.М. Павлова – М.: Омега-Л., 2003. – 280 с.
6. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф ; пер. с англ. под ред. Ю. Н. Каптуревского. – СПб.: Питер, 1999. – 416 с.
7. Афилов Э. А. Планирование на предприятии: учеб. пособ. / Э.А. Афилов. – Мн.: Высш. шк., 2001. – 285 с.
8. Афонин И. В. Управление развитием предприятия: Стратегический менеджмент, инновации, инвестиции, цены: учеб. пособ. / И.В. Афонин. – М.: «Дашков и Ко», 2002. – 380 с.
9. Батенко Л. П.. Управління проектами: навч. посіб. /Л.П. Батенко, О.А. Загородніх, В.В. Ліщинська. – К.: КНЕУ, 2003. – 231 с.
10. Василенко В. О.. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / В.О.Василенко, В.Г. Шматько ; за ред. В. О. Василенка. – К.: ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.
11. Гаркавенко С. С. Маркетинг: підручник / С.С.Гаркавенко. – К.: Лібра, 2002. – 712 с.
12. Гончаров В. Н. Оперативное управление производством / В.Н. Гончаров, А.Н. Колосов, Г.И. Дибнис. – М.: Экономика, 1987. – 120 с.
13. Животова И. Тактические приемы при выводе продукта с рынка / И. Животова // Новый маркетинг. – 2004. – № 1. – С. 22–29.
14. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент / Ф. Котлер. – СПб.: Питер, 2003. – 752 с.

15. Липсиц И. В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: учеб-справ. пособ. / И.В. Липсиц, В.В. Коссов. – М.: БЕК, 1996. – 304 с.
16. Лихачева О. Н. Финансовое планирование на предприятии / О.Н. Лихачева. – М.: Проспект, 2003. – 263 с.
17. Наливайко А. П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний стан та напрямки розвитку: Монографія / А.П. Наливайко – К.: КНЕУ, 2001. – 227 с.
18. Неруш Ю. М. Логистика: учебн. для вузов / Ю.М. Неруш. – 2-е изд., перераб. и доп.– М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 389 с.
19. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємства / А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2002. – 288 с.
20. Попов Е. В. Рыночный потенциал предприятия / Е.В. Попов. – М.: Экономика, 2002. – 559 с.
21. Портер М. Стратегія конкуренції / М. Портер ; пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. – К.: Основи, 1997. – 390 с.
22. Саати Т. Аналитическое планирование. Организация систем: / Т. Саати Т.,К. Кернс ; пер. с англ. – М.: Радио и связь, 1991. – 224 с.
23. Сергеев И. В. Оперативное финансовое планирование на предприятии / И.В. Сергеев.– М.: Финансы и статистика, 2002. – 288 с.
24. Стати М. Методика планирования маркетинговой деятельности фирмы / М. Стати // Маркетинг. – 1998. – № 2. – С. 24–30.
25. Тарасюк Г. М. Планування діяльності підприємства. Навч. посіб. / Г.М. Тарасюк, Л.І. Шваб. – К.: Каравела, 2003. – 432 с.
26. Тарнавский В. Все на свете есть цена. Ценовая стратегия: выбор своего места на рынке / В. Тарнавский // Новый маркетинг. – 2003. – № 2. – С. 30—36.

27. Лебедев В.Г. Управление затратами на предприятии: учебник / В.Г. Лебедев, Т.Г. Дроздова, В.П. Кустарев и др. ; под общ. ред. Г. А. Краюхина. – СПб.: Издат. дом «Бизнес-пресс», 2008. – 277 с.
28. Соломатин Н.А. Управление производством: учеб. / Н.А. Соломатин, М.А. Дьяченко, Е.Е. Панфилова, А.В. Фель ; под ред. Н. А. Соломатина. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 219 с.
29. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Бизнес-школа «Интел-синтез», 2000. – 375 с.
30. Фатхутдинов Р. А. Стратегический менеджмент: учеб. / Р.А. Фатхутдинов. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Дело, 2001. – 448 с.
31. Финч Б. Как написать бизнес-план / Б. Финч ; пер. с англ. под ред. И. О. Черкасовой. – СПб.: «Нева», 2004. – 192 с.
32. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга. / Д. Хан ; пер. с нем. под ред. А. Турчака, Л. Г. Головача, М. Л. Лукашевича. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 800 с.
33. Хасси Д. Стратегия и планирование / Д. Хасси ; пер. с англ. под ред. Л. А. Трофимовой. – СПб.: Питер, 2001. – 384 с.
34. Царев В. В. Внутрифирменное планирование / В.В. Царев. – СПб.: Питер, 2002. – 496 с.
35. О'Шонесси. Конкурентный маркетинг: стратегический подход / О'Шонесси ; пер. с англ. под ред. Д. О. Ямпольской. – СПб.: Питер, 2001. – 864 с.

Навчальне видання

ЧЕРЕПАНОВА Вікторія Олександрівна,
КОЛОТЮК Олена Іванівна

ПЛАНУВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Практикум для студентів спеціальностей 6.000014
«Економіка підприємства» та 6.030601 «Менеджмент організацій»

Українською мовою

До видання роботу рекомендував М.І. Погорєлов

В авторській редакції

План 2013_р. поз.30.

Підп. до друку 24.03.2014 р. Формат 60×84 1/16. папір газет.
Друк офсет. Ум.друк.арк.15,8. Наклад 100 прим. Зам. №

Видавничий центр НТУ «ХПІ»

Свідотство про державну реєстрацію ДК № 3657 від
24.12.2009 р.

61002. Харків, вул..Фрунзке 21.

Друк-ФОП Томенко Ю.І., м. Харків, пл.. Руднєва, 4
Тел..757–93–82

